په راډیو او ټلویزیون کې

دویندویۍ فن

Ketabton.com

لیکنه او ژباړه : عبدالله الهام جمالزی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ:

د دغه هنر ټولو پښتنو مخکښانو ته
په ټوله نړۍ کې د پښتو غږنیو او انځورنیو رسنیو ویندویانو ته

د انټرنیټ په مخ پرلیکه کونکې سمسور حبیبي

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک :

1) .... د سر د خبرو په پلمه
2) .... دډاکټر عیسی ستانکزي یادښت
3) .... دډاکټرې فریدې هوډ یادښت
4) .... لومړۍ برخه
5) .... دوهمه برخه
6) .... لومړني ګامونه
7) .... دریمه برخه
8) .... دمتنونو ډلبندي
9) .... څلورمه برخه
10) .... ویندویې په ټلویزیون کې
11) .... پنځمه برخه
12) .... وروستۍ سپارښتني
13) .... شپږمه برخه
14) .... کله مو چې ثبت پیل کړ
15) .... اوومه برخه
16) .... راپور او مرکه
17) .... راپور
18) .... تبلیغاتي ژبه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سر د خبرو په پلمه:

الحمد الله وکفی وصلوه وسلام علی رسوله الکریم:

وروسته:
داچې انسان اشرف المخلوقات پیدا شوی دی ، هرڅه یې په واک کې ورکړ شوي دي او هرڅه د هغه د آسانتیا لپاره پیدا شوي دي ، نو په هماغه کچه کرار هم نه کینې ، تل یې طبیعت په خپله ګټه څرخولی دی او د ځان د سوکالۍ او ښه ژوند لپاره یې هڅه کړې ده.
راډیو او ټلویزیون هم یو له هغه لاسته راوړنو څخه ده چې بشر د خپلې سوکالۍ لپاره ترلاسه کړې ده او نن یې کاروي ، له هغې نه استفاده کوي او خپل ژوند ته په هغه توګه دوام ورکوي چې تمه یې لري او زړه یې غواړي. ترڅو د لویۍ او د کمال د خاوند په پیدا شوي نړۍ کې د ژوند ځنځیر وغځوي ترهغه چې هغه څښتن غوښتي دي.
ویندوییي هم د بل هرڅه په څیر د ښه اوریدلو ، ښه خبریدلو ښه ذده کولو او ښه ژوند کولو د وسیلې په توګه کاریږي ، راډیو او ټلویزیون جوړشوي دي ترڅو د نړۍ د نورو وسیلو په څیر هغه هم د همدغه ستړې بشر په واک کې وي او بشر ترې استفاده وکړي.
خدای ج انسان ته ژبه ورکړې ده ترڅو پرې خبرې وکړي ، یو بل پرې وپوهوي ، دیو اعتقادات بل ته ولیږدوي او د هغه له ګروهنو نور خبر کړي.
خو له همدغه نعمت څخه د ښې ګټې اخیستنې لپاره هم بشر هڅه کړې ده ، هماغه ډول لکه چې له نورو نعمتونو لکه د بدن د غړو ، عقل ، حواسو او نورو څخه یې پورته کړې ده له ژبې ، غوږونو او سترګو څخه هم ښه ګټه پورته کړي.
خبرې کېدای شي ، په اشارو هم یو بل پوهولای شو ، د لاسو په وسیله هم کېدای شي یو بل پوه کړو ، خو د خبرو په وسیله ، بیا د ښو خبرو په وسیله هان د ټلویزیون او راډیو له لارې دیو بل پوهولو ته مخه کوو ترڅو په ښه توګه دا دنده اجرا کړو او د خدای ج دراکړل شوو نعمتونو څخه په ښه توګه ګټه واخلو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدای ج مور ته ژبه راکړې ده ویندویي وکړو ، غږیې راکړی دی ترې استفاده وکړو ، او که ښه غږیې راکړی دی هغه یې په مور بلـه لورینه ده بایـد لـه ښـه څیـز ښـه نعمت څخـه ښـه ګټـه واخلو ، او تل د هغه د پنځوونکي په اړه فکر وکړو چې څومره لوی او په هر څه قادر دی.

مور هم راډیو لرو او تلویزیون لرو ، هلته ویندویانو ته اړتیا شته ترڅو خپله دنده ترښولـو پـه ښه توګه ترسره کړي ، نو په همدې خاطر هم ددې دندې په اړه د څو لارښونو پـه توګـه چې د بنده خپلې تجربې او مطالعې دي ، د ایران د تکړه ادیب استاد حسن شیدا لیکلي دي او دنورو لیکوالو هڅې او تجربې دي ستاسې پـه مـخ کې ږدم هیلـه ده تریـوې کچې مې خپـل مسلمان او سرلوړي ملت ته خدمت کړی وي او هغه ستر مسولیت چې مـور یـې ددې خـاورې او ژبې په وړاندې لرو تریوې اندازې پورې پوره کړی وي.

په ډیره مینه او مننه

عبدالله الهام جمالزی

تهران 1386/2/4

د ایران د نړیوال راډیو ټلویزیون میلمسیتون

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکتاب په اړه د تکړه او وتلي وياند او ليکوال ډاکټرعيسی ستانکزي يادښت

ژبه په هره برخه کې دافهام او تفهيم وسيله ده چې دوه يا څو کسان پرې يو بل پوهوي اوپه نړۍ کې دپوهاوي راپوهاوي غوره وسيله ګڼل کيږي هماغه ډول چې په ليکنه کې دژبې ارزښت لوړ او دپام وړ دی په راډيو او ټلوويزيون کې هم غوره او ارزښتمنه و سيله ګڼل کيږي لکه څرنګه چې په ليکنه کې احتياط په کار دی هماغه رازپه راډيو او ټلويزيو ن کې هم بايد احيتاط وشي ځکه چې ښايي يوه وړه غلطي يوې ټولنې ،قوم او هيواد ته لوي تاوان ورسوي اوبرعکس ډيرځله ښايي يونطاق په خپلې مينه ناکې او په زړه پورې نطاقۍ سره دخلکو انديښنې ختمې کړي چې ښايي دغه کار ديوه هيوادلوړشخصيت يا ولسمشر هم ونه کړاي شي البته دغه کارهله شونی وي چې ويندوي له خپل مسلک سره مينه ولري او ددې ترڅنګ پر خپلې ژبې مسلط وي ډيرکسان به مو ليدلي وي چې وايي فارسي ، عربي او دنړۍ دغسې نورې مشهورې ژبې خوندورې دي او ښه نطاقي پکې کيداي شي البته دنړۍ دژبو ننګ او آهنګ تل په زړه پورې نه وي خو که کلمې په سمه توګه انتخاب شي او په مينه نطاقي وشي هره ژبه ښکلی آهنګ او ننګ پيدا کوي مطلب دا چې که ليکنه ښه وي نطاقي هم ورسره ښه کيږي او که نطاق اصولو اوقوانينو ته پابنده وي اوريدونکی به ترې خوند اخلي.

په نړۍ کې دهر معمولي کار لپاره هم په سلګونو کتابونه ليکل شوي دي او هره ورځ نوې څيړنې کيږي په تيره بيا دويندويي دفن او راډيو او ټلويزيون دپروګرامونو په هکله ډير کار شوی دی ځکه چې نن سبا درسندويو اهميت پر هيچا پټ نه دی په پښتو کې دغه ډول کتابونه په نشت حساب دي داپه داسې حال کې ده زمونږ دويندويۍ اړخ هم ډير خواشينونکی او کمزوری دی. نو دښاغلي الهام دغه کتاب به په دې برخه کې يوه تشه ډکه کړاي شي يوې خبرې ته بايد پام وکړوچې ويندويي له مينې اوعلاقې سره کلک تړاو لري که تاسو له دغه مسلک سره مينه ولرئ هر ډول مطلب به په ډير ښه ډول ولولئ او اوريدونکی به هم له تاسو سره مرسته وکړي ښاغلي الهام هم دپښتو د راډيوګانو او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټلويزيونو د کمزوريو او نيمګړتياوو په ليدلو سره او د خپلې خاصې مينې له کبله د غه کتاب ستاسو د استفادې لپاره چمتو کړی دی البته د غه کتاب يوازې د لارښود په توګه رول لوبولای شي ځکه چې د نطاق لپاره تر ټولو مهمه خبره نه ستړی کيدونکی کار او هلې ځلې او له کار سره مينه، شخصي تجربه او ايمان داري ده هيڅ کتاب او ليکنه نه شته چې په لوستلو سره يې مونږ يو ښه او اوچت وياند يا نطاق شو ښايي د د غه کتاب په لوستلو سره تاسو ته دا فکر پيدا شي چې په ځينو برخو کې له يوه بې تجربې او نوي نطاق څخه ډير څه غوښتل شوي دي او ځيني مطالب هم تکراري دي. که د غسې احساس لرئ بې انصافي به موکړې وي خو که هرڅومره د غه توقعات او هيلې زياتې وي تاسو به خپل کار په بريالیتوب وکړای شئ.

د د غه کتاب هر څپرکی او فصل ښه ولولئ او عيناً پرې عمل وکړئ ځکه چې ډير څه ترې زده کولای شئ ليکوال په يوې سرچنې بسنه نه ده کړې بلکه هڅه يې کړې له بيلابيلو لارو د هيواد په رسندويوکې ويندويان وهڅوي چې ښه نطاقي وکړي او خپلې ټولنې اوژبې ته د تاوانونو مخه ونيسي.

زه په خپله د غه کتاب پښتني رسندويو ته يوه زياتونه بولم او له خدايه غواړم چې عبدا... الهام ته نور توان هم وروبخښي چې د غه ډول نور کتابونه هم د افغانانو رسندويي ټولنې ته وړاندې کړي

ستاسو او د د غه ځوان د بريالیتوب په هيله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب په اړه د تکړه ویاندې ډاکټرې فریدې هوډ سیفي څو ټکي یادونه

د لومړي ځل لپاره مې په پښتو ژبه د ویندویۍ په اړه کتاب ولوسته. تر ټولو دمخه راته دا ډېره جالبه وه چې دا کتاب یوه ځوان نطاق لیکلی چې لاس یې له قلم سره هم اشنا دی.
هغه ځوان دی او دومره انرژي لري چې په هره برخه کې چې فکر کوي لږڅه تر سره کولی شي د ډېرو په تمه خپل اخري توان په کار وړي ، زما په اند دا د هغه د بریالیتوب راز دی.
داسې ښکاري چې عبدالهالهام د ځېړنو تر څنګ ، په خپل کتاب کې ډېرې خپلې تجربې هم انځور کړې. او په ځینو برخو کې یې د هغو کسانو مثالونه ورکړي چې دده په نظر ښه نطاقي کوي. یو ځای یې د ازادي راډیو د اوسني مشر اکبر ایازي یادونه کړې او د هغه په غږ یې لوستل شوي مطلب د ښه مثال په توګه یاد کړي.
کتاب په مینه لیکل شوی او فکر کوم د هغه چا لپاره چې غواړي په راډیو کې ویندوي وکړي کیدای شي د معلوماتو تر لاسه کولو او زده کړې لپاره ښه ماخذ وي. که څه هم چې اوس مهال د داسې یو کتاب چاپول ډېر ضروري او غوره کاردی خو زما په نظر په دې اړه نورې څېړنې او کار ته هم اړتیا شته.
په رواوسته کلونو کې په افغانستان کې د راډیویي او تلویزیوني خپرونو لمن ډېره پراخه شوې. ښایښته ډېرو کسانو ته پکې دا امکان برابر شوی چې په سیمزو ، نړیوالو او یا شخصي تلویزیوني او راډیویي چینلونو کې د نطاقۍ تجربې تر سره کړي. خو د عبداله الهام د خبرې په تایید دي ته اړتیا شته چې د راډیو او تلویزیون ویندیان د ویندویي پر اصولو پوه شي.
دعبداله په کتاب کې د ویندویۍ د اصولو عام ټکي راخیستل شوي دي. زه ځان ددې وړ نه بولم چې په دې برخه کې نظر ورکړم. خو له خپلې تقریبا شل کلنې تجربې په رڼا کې د اویلې شم چې تر ټولو مهمه خبره دا ده چې ویاند خپله په هغه څه پوه شي چې اوریدونکې ته یې لولي. یوائې د متن ټکې ونه لولي. که چیرته څوک په خپله په یوې موضوع ښه پوه شي نو ښه یې وړاندې کولي شي. په مینه لوستل او په پوره تمرکز د متن لوستل هم هغه مسله ده چې داوریدونکي پاملرنه ځانته اړولی شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبدالله الهام ته مبارکي وایم چې په خپل نه ستړیدونکي کار یې د ویندویي په برخه کې د زده کړې او تجربي په برخه کې لومړنی او پوخ ګام په ډیره مینه اوچت کړی. په دې باور لرم چې دا به ځوان نسل ته د زده کړې ښه سرچینه وي.

عبدالله الهام ته د نورو بریالیتوبونو په تمه..

په درناوي

ډاکتره فریده هوډ سیفي

پراګ ، ازادي راډیو

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ برخه :

(ويندوي کيدل) يوه معنی لري او (ويندويي) بله معنی ، نن په هغه راډيو گانو او تلويزيونونو کې چې پښتو خپروني لري ، زياتره داسې کسان شته چې وياند نه دي مگر ويندويي کوي ، که نه يې منئ نو د چين ، ډهلي او همدا راز ځينو نورو راډيوگانو او تلويزيونونو ته غوږ ونيسئ او وگورئ.

تاسې کيدای شي چې د بخت ،ښه ملگري ، سياسي پوهې لوړو ذده کړو او يا هم د ښې او په زړه پورې خيرې له لارې د وياند په توگه راديو تلويزيون ته لاره پيدا کړئ. خو د بخت ياد ملگري د مرستې په مټ تاسې کولای شی يو وياند واوسئ ؟ فکر نه کوم.

وياند يا ويندوی کيدل د وياندئ يا ويندويۍ د بې پايانه لارې لمړی گام دی.

ځينې وخت پروډيوسران يامسولين کله چې څوک د وياند په توگه غوره کوي وايي چې: اوس بدندی کرار کرار ښه کيږي.

کله چې بوټونه اخلئ هغه دکاندار به درته وايي چې دا سمه ده چې دا بوټونه مو اوس په پښو کې تنگ دي خو کرار کرار او دوخت په تيريدلو سره سميږي او پښې مو يې ځان ته جوړوي او آزاد يږي.

خو هغه څوک چې په ميليونونو کسان ورته غوږ دي او يا يې پروگرام له تلويزيون څخه گوري هغه بايد واقعاً وکولای شي کومه دنده چې وياند په غاړه لري ادا کاندي او بايد وياند وي نه دا چې وروسته وياند کيږي.

څوک چې د خبرو په ځای چيغې وهي يا هيڅکله هم غاښونه سره نه بيلوي د هيڅ څه په مرسته نشي کولای په آسانۍ سره د(وياند) په واقعي معنی سره وياند جوړ شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عجیبه ده هر شغل کتاب ، دوري او ازموینې لري خو ته به وایې چې د ویاند د روزلو لپاره دې خیزونو ته اړتیا نه لیدل کیږي ، دا داوس مهال ډیر ویندویان چې ددې هنر دعوا کوي ددې خبرې دلیل دی.

که څه هم زموږ په راډیوګانو کې تر ډیره حده ویندویي عالي ده ، او ښه ویندویان لرو خو په خواشینئ سره به ووایو چې د ټلویزیون ویندویي موصفر ولاړه ده.

له یوې خوا موږ په راډیو ټلویزیون کې خاصې او مسلکي دورې نه لرو ، که وي هم بې ګټې دي ځکه دیوې او نئ او یوې میاشتې په دورې کې هومره څه نه ذده کیږي ، له بلې خوا زموږ له حکومت څخه هم تو بې شوې ده ، ژبې ته پام نه کیږي او دژبو وده په ټپه ولاړه ده.

بل داچې د راډیوګانو او ټلویزیونو چارواکي هم څومره احساس نه لري ، او هرڅوک چې کولای شي متن ولوستلای شي نورنو راځي په ټلویژن کې ویاندي کوي ، چې همدې کارونو په تیره بیا په ټلویزیون کې زموږ له ادبیاتو او ملي ټرمینالوجئ سره هم ظلم وکړاو د ویندویئ راتلونکی یې هم تیاره کړی دی.

په نورو هیوادونو کې که پوهنځئ هم نشته خو په دې ځانګه کې تحصیلات شته دي ، هر راډیو ټلویزیون لږ تر لږه خپل روزنځای لري ، او خپل ویندویان روزي.

خو داچې زموږ په راډیو ټلویزیون کې داستونزې هم شته نو ددې لپآره چې خپلې تجربې مو له نورو هغو ویندویانو سره چې واقعاً غواړي ویاند شي شریکې کړې وي نو پدې اړه یې ځینې سپارښتنو ته رابولو.

لومړئ له هرڅه مخکې د لومړنیو ټکواو پیل په توګه داخیزونه په یاد ولرئ.

١- عشق:

سر دفتر عالم معاني عشق است
سربیت قصیده جواني عشق است
ای آنکه نداری خبراز عالم عشق
این نکته بدان که زندګاني عشق است

لمړئ له خپلې ژبې سره مینه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

که تاسې واقعاً دا احساس ولرئ چې ستاسې ژبه هم د نړۍ د نورو ژبو په څېر روانه فیصحه او پراخه ژبه وي ، که تاسې غواړئ چې ستاسې ژبه لکه دنورو ژبو غوندې مطرح ژبه وي ، که تاسې غواړئ چې ستاسې دژبې آثار هم په هره ژبه کې ژباړل شوي وي او بالاخره غواړئ ستاسې ژبه هم دنورو ژبو په څېر بډایه ژبه وي نو له خپلې ژبې سره مینه ولرئ او همدا مینه به تاسې خپلې دغې موخې ته ورسوي.

باور وکړئ د هغه مقصد لپاره چې غواړئ یې ترټولو ښه وسیله ، انګیزه او پلمه عشق دی مینه ده.

مینه ستاسو شپه له سهاره سره پیيي بې له دې چې ستړیا حس کړی او بې لدې چې وپوهیږئ مینه مو په واټونو واټونو ځغلوي بې لدې چې لږ شانته هم ستړي شئ.

مینه هماغه څیز دی چې په زرګونو زرګونو کې یوکس غوره کوي او نوم یې په ویاړ تاریخ ته پاتې کیږي.

عشق دښکلا زیږوونکی دی او عشق د ځان ځارونې منځ پانګه ده دهرې بریا لپاره مینه له عاشق سره مله او ملګرې ده .

عشق رحمان جوړوي ، عشق خوشحال او حمید جوړوي.

عشق انشټاین جوړوي اډسن جوړوي ، سولون ، ارسطو او اپلاتون جوړوي.

که له تاسې سره دخپلې ژبې مینه وي ، دخپلې ژبې په قدر پوه شئ دهغې دبډایونې لپاره هڅه کوئ او هیله لرئ ترڅو ستاسې ژبه د نړۍ ترټولو ژبو ښه فصیحه ، روانه ، ښکلې او بډایه ژبه وي نو بې شکه چې ستاسې دا مینه او ورسره هڅه به تاسې هغې موخې ته رسوي چې په نظر کې یې لرئ ، او باور وکړئ دا ډېره خوږه مینه ده او دې ته رسیدل واقعاً له موږ څخه یوڅه جوړوي.

خو داسې هم نه چې موږ نو نورو ژبو ته شا کړو او په رټلو یې پیل وکړو ، نه یوازې دهغې ژبې چې غواړو ویاندي یې وکړو او غواړو ښه ویاندي یې وکړو دهمدغې ژبې مینه او دنورو ژبو درناوئ او احترام هم په همدې مینې کې نغښتې دي.

له خپلې موخې او مسلک سره مینه:

تاسې دهرې ارزو لپاره عاشقانه هڅه وکړئ دهرڅه د لاسته راوړلو لپاره دهرهغه څیز چې غواړئ ترلاسه یې کړئ په مینې سره هڅه وکړئ. که غواړئ چې ویاند جوړ شئ نه دا چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویاندي وکړئ باید ددې هنر عاشقان واوسئ ، لدې هنر سره مینه ولرئ هلته هرڅه آسانیږي هلته هره ستونزه هواریږي او ستاسې نیت به هم لدې ټولو سره مرسته وکړي.
سردار عالم او شفیع المذنبین فرمایي:
انما الاعمال بنیات و ...
او یاد سردار محمد داود خان خبره: تصمیم د بریالیتوب لمړی شرط دی.

۲- هوډ او کار:

د خوځښت لامل له خوځښت پرته یو بل څیز دی ، د خوځښت لپاره تر ټولو ښه لامل مینه ده عشق دی. هغه څوک چې عاشق وي او له ځایه نه خوځي هغه ریښتینۍ عاشق ندی دزړه له تله عاشق ندی.
داسې شاعر به هم وي چې لسګونه نالیکلي او ناویلي شعرونه لري ،لیکوال به وي چې لسګونه نالیکلي افسانې به لري... که تاسې هم تصور کوئ چې د ویاندی د هنر او مسلک عاشقان یاست خو لدې نه دا ښه بولئ چې لاړشئ د موټرونو کاروبار ولرئ ځکه هلته ښې پیسې دي نو تاسې پخپلې غوښتنې یو بل څه ته لوړاوئ ورکړ ځکه خو هم تاسې عاشق نه یاست. که یاست نو ریښتیني نه یاست ځکه پیسې کولای شي ستاسې معشوق ته درسیدا په لاره کې خنډ شي. مقام هم همداسې کولای شي ستاسې د مینې په لاره کې دیوال جوړ شي.
نو که داسې وي نو ستاسې د هلته په مخه ښه وي زموږ دلته.
که پدې پوهیږئ نو پس پاک اوسئ زموږ په هیواد کې د ویندویی مسلک څومره عاید نلري لکه نور هر هنر ، لکه ښه لیکوالي لکه ښه شاعري لکه هر بل څه دا تاسې یاست چې دا خاوره او دا ژبه درباندې حق لري ستاسې مرستې ته اړتیا لري او ستاسې کار او ښه کار ته سترګې په لاره ده.
تاسې کیدای شي چې د بازار له کار سره په لږ بلدتیا او آشنائیسره دورځې سلګونه او زرګونه افغانئ ترلاسه کړئ خو که غواړئ د هنر په ښودلو سره دا کار وکړئ نو وبخښئ په بله راغلي یاست...

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څه چې هنرمند هنرمند ساتي هغه له خپل هنر سره مينه ده . اوس په ټوله دنيا کې د چالاکئ وخت دی او پدې کار کې د بريالیتوب لپاره عاشقانه اراده او کار په کار دی زياته هڅه او په يوه ساده ژوند باندې بسنه . که بیا مو ډير بخت ښه وو ورسره شهرت هم . . .
هوډ وکړئ او کار وکړئ . . .

٣ – تمرين ، تمرين ، تمرين :

ښه غږ په کار دی او خلک يې خوښوي خو هنر ندی همداسې لکه د ښکلو سترګو درلودل ، خو ښه غږ د هنر دوړاندې کولو لپاره ښه وسيله ده . د ښې وسيلې درلودل نعمت دی او له هغې ښه استفاده د يو ښه ځيز دلاسته راوړلو لپاره ښه وسيله ده .
اوس شايد اجازه ولرو چې وو ايو يو ښه ويانند هنرمند دی . ځکه له ښې وسيلې يې ښه استفاده کړې يا لږ ترلږه د خپل کار يو پياوړی استاد دی .
په هر حال دا چې وکولای شو هره ښه وسيله ښه وکاروو نو بې له شکه تمرين ته اړتيا ده .
کمه به پيښه شوې وي چې موږ ښه وسيله ولرو او هغه بې کاره پريږدو په داسې حال کې چې نور يې دلرلو تمه او ارمان کوي .
د ښو ويندويانو غږونه واورئ خو فکر مو وي چې د هغه مقلد او پيښې کوونکي نه شئ کولای شئ د هغوی غږونه ثبت کړی او وروسته يې دويل شوي ځيز متن ولیکئ تاسې به هله پوه شئ چې څرنګه يو ښه ويانند له يو بد متن څخه ښه ځيز ستاسې په مخ کې ږدي او بالعکس هم همداسې .
په هر وخت او فرصت کې خپل غږ ثبت کړئ او وايې ورئ او خپل عيبونه کم کړئ خو هيڅکله له ياده مه باسئ چې تمرين تمرين تمرين .

۴ – مطالعه ، مطالعه ، مطالعه :

تاسې د کار په پيل کې ددې لپاره چې ښه غږ ولرئ او بريالی ويانند وا اوسئ چې څومره کولای شئ دومره زياته مطالعه ولرئ .
ددې لپاره چې راديو او تلويزيون ته لاره پيدا کړئ ، هرڅومره چې کولای شی هڅه وکړئ .
دا په اوريدونکو پورې اړه نلري . خو .. که په ريښتيا سره غواړئ چې د خوښې وړ ويانند شئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغه څه د قبلولو په ترڅ کې چې پورته وویل شول او هغه څه چې په راتلونکي کې به وویل شي ، له مطالعې باید بې خبره نه وئ.
مطالعه ، هرڅومره چې کولای شئ او په هرځای کې چې لاسرسئ ورته ولرئ. داسې مه وایئ چې وخت نلرم وخت مې کم دی بوخت یم. نیم ساعت به وروسته د سینما یا بل چکرځای ټکټ واخلئ یا به هم نیم ساعت وروسته فوټبال او ساتیرئ ته ووځئ او نور تفرحي کارونه هم داسې دا نیم ساعت په مطالعه ولګوئ.
کله چې د سینما یا حمام په صف کې ولاړ یاست کله چې په ملي بس یا بل ښاري موټر کې روان یاست ، کله چې له یو ځایه بل ځای ته سفر کوئ په موټر په الوتکه په هیڅ ځای کې خپل وخت هسې مه ضایع کوئ ، مطالعه وکړئ.
که کوم ځانګړئ پروګرام چلوئ یاد کوم ځانګړي پروګرام ویندوی یاست ، ترټولو ښه خبره ده چې په هماغه څانګه کې مطالعه وکړئ خو هیڅکله هم له ادبیاتو مه بې خبره کیږئ. که تاسې د هرډول پروګرام چلونکی یاست خو بیا موهم بنسټ ادبیات دی. ځان د شعر او نورو ویوکو له سمې ښې سره آشنا کړئ.
بیلا بیل متنونه ولولئ بیلا بیلې لیکنې او کتابونه ولولئ دا کار په تاسې د ځانګړي اغیز سربیره له تاسې یو باتجربه ، او حاضرځواب کس جوړوي. مودب ، متواضع او د نظر خاوند کیږئ او ذده کوئ چې څنګه ولیکئ.
کله چې تاسې د یو پروګرام په اړه راپور وړاندې کوئ یا هم په سټډیو ، بهر په اداره کې کوم مجلس یا ناسته اداره کوی هلته به تاسې کم له کاغذ او لیکلو څخه استفاده کوئ. ستاسې د ذهن بډایې او حاضر ځوابي به ستاسې په کار کې د بیلګه کولو لامل شي. له پښتو ژبې او د هغې له قواعدو سره به ستاسې بلدتیا ستاسې په کار کې ډېره ګټوره وي. که تاسې یو قید د صفت په ښه ولولئ یا د اسې نورې تیروتنې ستاسې لیدونکی او اوریدونکی به خپل رادیو یا تلویزیون بند کړي.

هغه چابک ځواب ورکړ.
هغه چابک ، ځواب ورکړ.
دلته وګورئ په لومړئ غونډله کې لولئ چې هغه چابک ځواب ورکړ یعني هماغه کس ژر ځواب ورکړ ، خو پدې بله غونډله کې بیا هغه چابک کس ځواب ورکړی ځواب یې شاید کرار ورکړی وي خو دا کس چابک دی ، یو صفت دی...

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسې هم په ډېرې مطالعې سره کولای شی داسې ډېرې غونډلې پیدا کړئ او سمې بڼې یې ولولئ که څه هم زموږ په پښتو کې انشاالله چې ډېر داسې څیزونه نشته په نورو ژبو کې شاید داسې ستونزې ډېرې وي خو بیاهم تاسې کوښښ وکړئ مطالعه به درسره لامرسته وکړي.

داهیڅکله هم له یاده مه باسئ چې ستاسې اوریدونکی یالیدونکی ستاسې پروګرام ته دیوځل لیدلو وخت لري ، هغه کتاب نه لولي چې که کوم ځای یې سم ونه لوست نو شاته به لاړشي هغه به له سره واوري یابه پرې فکر وکړي. اوبله دامهمه مسله هم مه هیروئ چې هرڅه چې له رادیو او تلویزیونه خپرېږي هغه معیاري ژبه بلل کیږي او هرویوکی چې کارېږي هغه دچاخبره نور نو ژبو ته هم لویږي. نو په همدې دلیل ناسمه لوستنه بالکل ممنوع ده .

له نورو بهرنیوژبو سره هم ستاسې بلدتیا په تیره بیا له عربي او فارسي ژبو سره ځکه چې زموږ له پښتو سره یې یوڅه اړیکې شته هغه به هم ستاسې له ښېګڼو والي سره مرسته وکړي.

او بالاخره په یاد ولرئ چې:

راتلونکی په هغه چاپورې اړه لري چې هیله یې لري او په هغه ټینګ ولاړ وي.

۵-زغم او استقامت

ښایي په لومړیو کې تاسې وویاست چې ویندویي آسانه ده خو کله چې دغه پړاو ته ننوزئ او په تمرین پیل وکړئ وروسته ښایي وویاست چې نه ویندیي آسانه هم نه ده.

خو دا په یاد ولرئ چې ښه ویاند هغه دی چې ډیر وخت یې ویندویي کړې وي ، تاسې هم ډېر زغم ولرئ ښآیي څوکاله وروسته تاسې ډېر ښه ویاند شئ ، په لومړي کال کې ښآیي له ستونزو سره لاس او ګریوان وئ ، خو دوه کاله وروسته ښآیي مسلط ویاند واوسئ او څوکاله وروسته ښایي د هیواد په سویه مطرح او مشهور ویاند جوړ شئ.

مخکې هم وویل شول ، زموږ په هیواد کې ویندویي لکه بل هر هنر عاید نه لري ، نو تاسې که مینه لرئ نو زغم هم ولرئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه برخه:

لومړني ګامونه

ویاند هغه څوک دی چې دلیکوال لخوا لیکل شوي ، د ایډیټر لخوا ایډیټ شوي او د کافي ایډیټر لخوا کنټل شوي او د پروډیوسر له نظره تیرشوي او بالاخره د ټولو زیارونو وروستی مسول دی چې هغه زحمتونه چې ایستل شوي دي هغه داوریدونکي په مخ کې کیږدي کیدای شي په لږ بې پروایئ سره ددغه ټولو کارکوونکو زیارونه په اوبو لاهو کړي .
ویاند باید هغه ټولګه چې ورته سپارل شوې ده او ټاکل شوې ده ترا وریدونکي یالیدونکي پورې یې ورو سوي ، باید په هغه توګه چې لازمه ده ورسوي.
اوریدونکی یا لیدونکی همدا ویاند پیژني ، هغه له دې نه دی خبر چې داخبر چا لیکلی او چا ایډیټ کړی او ددې ټولو تر څنګ هیله لري چې ویاند وروسره صمیمي هم وي.
وایي چې یو ه لیکوال به د خپلې هرې لیکنې په پیل کې د موسکا کلمه هم لیکله او د راډیو یو ه بل لیکوال به تل له ځان سره خپل ملګری ستوډیو ته بوته او ورته یې ویلي و چې کله د هغه له خیرې موسکا لیرې شي نو ورو به یې د هغه غوږونه راکاږل چې بیرته موسکی شي.[1]
زموږ دغږ کیفیت او زموږ دبیانولو څرنګوالی دژبې په پیژندګلوئ او په لیکلي متن زموږ دتسلط ښودنه کوي او لدې هم مهم زموږ دشخصیت ښودنه کوي.
موږ په هغه غږ چې چیغې ته ورته دی او په ژوول شوو او ناسمو ویوکو سره څرنګه کولای شو نور د خپل مطلب درک کولو ته وهڅوو .
دخبرو په وخت زموږ دخیرې ناسموالی او دسر او لاسونو خوځول هم زموږ شخصیت داغي کوي اوهم مو خبرې بې اغیزې کوي.

---

[1] ډاکټر عیسی ستانکزی ، راډیویي پروګرامونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ دیو پښتون په توګه کله چې یو خپل هیوادوال ته خبرې کوو ، باید زموږ بیان پاک ، فصیح ، اغیزمن او په یاد پاتیدونی وي بې شکه چې زموږ بیان به زموږ په شاوخوا خلکو او د شاوخوا ژبو په خلکو هم اغیز کوي.
زموږ ژبه زموږ د نیکونو مهم یادګار دی او زموږ د یووالي ترټولو ښه سمبول دی او زموږ دنده هم داده چې دهغې په ساتنه ، پالنه ، روزنه او بډایونه کې هم ترخپله وسه وسه هڅه وکړو.
زموږ په هیواد کې اوس په راډیوګانو او تلویزیونونو کې په تیره بیا په دې مصنوعي راډیوګانو منظور مې دا اف ایم یا طلوع مولوع دی پدې کې ویندویان په یوه غونډله ټینګار کوي پداسې حال کې چې ټینګار هلته نشته ، یاهم دغونډلې په منځ یا ناسم ځای کې مکث کوي د همدې لپاره راتلونکې بحثونه ګوښې شوي دي .

۱- په کلام باندې تسلط :

ویاند کله چې خبر لولي داسې یې باید ولولي چې اوریدونکی احساس وکړي دا خبر هغه په خپله برابر کړی دی او په هغه سیمه کې چې په اړه یې خبر لولي په خپله حاضر وو ، یاهم که سیاسي یا اقتصادي تبصره لولي اوریدونکی یا لیدونکی داسې احساس وکړي چې یو سیاسي یا اقتصادي کارپوه ورته خبرې کوي.
څه وار خو ددې شو چې تاسې پکې بند بند شئ او یاهم په ځینو ویوکو چې خپله یې هم په معنی نه پوهیږئ هسې تیز تیر شئ .
ځینې وخت به تاسې هم لیدلي وي ، زموږ په تلویزیونونو اوراډیوګانو کې ځینې ویندویان خبر لولي ، خو خپله نه پوهیږي څه لولم فکر یې بل ځای دی ، که تاسې ورشئ لږ وروسته ترې پوښتنه وکړئ چې د هغې فلانئ جملې مطلب څه وو درته وبه وایي چې زه ولا که پرې پوهیږم خو همداسې یې راته لیکلي وو .
کله چې سړی خپله په یو مطلب پوه نسي ، خپله و نه پوهیږي چې څه لولم او معنی یې څه ده نو بل به څرنګه وپوهوي ؟
د (په کلام باندې تسلط) څخه هم مطلب دادی چې هغه څه باید ولرئ چې د متن ددقیقې معنی او مفهوم په لیږدونه کې اړتول صفات او مهارتونه ولري. په کلام د تسلط د پیدا کولو لپاره باید لومړی د شاعر یا لیکوال د جملو په معنی او مفهوم په بشپړه توګه پوه شئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

او ددي پوهيدلو لپآره بايد ترخپلي وسې او اندازې پورې مطالعه او تمرين ولرئ او وروسته د همدې صفاتو او مهارتونو د ترلاسه کولو لپاره وهڅېږئ او هڅه وکړئ چې هرڅومره زيات کيدی شي اوريدونکی د ليکوال په منظور پوه کړئ.

تاسې دليکوال ژبه ياست هغه څه چې ليکل شوي تاسې يې تر اوريدونکو پورې رسوئ لومړی بايد تاسې پوه شئ چې دا څه ليکلي ؟ او معنی يې څه ده؟ وروسته تاسې هغه ليکنه او هغه متن په ښه توګه تر اوريدونکي پورې ورسولای شئ ، ياپه بله وينا تاسې بايد اوريدونکی هرڅومره مو چې وس وي د ليکونکي مخې ته نږدې کينوئ.

تاسې تر اوريدونکي پورې دليکوال ياشاعر د ذهني مفاهيمو ليږدوونکي ياست ، که غواړئ چې ترټولو په ښه توګه د ليکوال مفاهيم او ذهني منځ پانګې تر اوريدونکي پورې ورسوئ نو دلاندې نکتې په غور سره ولولئ :

الف: د ويوکو په سمه توګه لوستل:

ډير کله په راډيو او ټلويزيون کې داسې پيښه شوې ده چې وياند د يومتن په لوستلو کې ځيني ويوکي غلط لولي.

کومې کلمې چې اوس موږ تر يې په ويلو او ليکلو کې کار اخلو ، نه زموږ په ځای پورې اړوندې دي نه هم زموږ په وخت پورې. دا زموږ د پخوانيو يادګار دی چې زموږ په وخت او ځای کې دامانت په توګه پاتې دي او زموږ دنده هم ددې امانت په سمه توګه ساتل او ترخپلو راتلونکو نسلونو پورې يې دسمې او کره بڼې د وررسولو مسول يو .

موږ پوهيږو چې د پښتو ژبې په زرګونو کلونو هسکې ټيټې ليدلې دي او ځان يې ترموږ پورې رارسولی دی. هغه څه چې اوس لرو او دژبې په توګه يې کاروو او هغه څه چې نن يې زموږ ماشومان اوري ترڅو يې دهغوی ژبې وروستيو نسلونو او دهغوی بچيانو ته وو ايې همدا پښتو ژبه ده چې زما په نظر اوس له عجيبو ورځو سره مخ ده.

هغه څه چې د پروګرام په توګه له راديو ياتلويزيون څخه خپريږي او هغه څه چې په ليکلې بڼه په ورځپانو او کتابونو کې خپريږي ديوګل اندام تصوير دی چې له نګار څخه اخيستل شوې هينداره کې ښکاريږي.

هغه ژبه چې يو وخت لکه د کروړ غوندې کروړلې او د خوشحال خان دتورې غوندې تيزه وه اوس لکه په يوه عمومي لاره کې يوه زړه قهوه خانه هسې کاريږي ته به وايې چې موږ له لويه سره رحمان ، حميد ، او خوشحال خان نه درلودل..

(c) ketabton.com: The Digital Library

مثلاً ماډیر لیدلي دي ، ګرشک چې دهلمند یوه ولسوالي ده د ګاپ په زیر او د ش په زور سره لولي. زه دا مثالونه نشم راوړلای ځکه اوس مې یاد ندي خو تاسې دا طلوع ملوع او نه پوهیږم دا فلانی اف ام او فلانی اف ام او یاهم نړیوالې راډیوګانې ! لکه چین ، هند او ځینې نورې واورئ هلته به ژړا درشي.

یوه ښځینه ویانده پیژنم نه پوهیږم چې په طلوع کې ده که په اریانا تلویزیون کې پښتو کله کله څه وایي باور وکړئ چې یوه ورځ مې یې خبرې اوریدې ژړا راغله داسې یې دا پښتو سره ترپښو لاندې کوله تا به ویل چې بس ترېشل دی غنم دي پرې ورتوېږي او سره ټکوي یې.

یو بل ویاند هم په طلوع کې خبرونه وړاندې کوي ښه شاعر او پوه هم ځانته وایي تاسې یې ویندویي وګورئ او سم ورته ځیر شئ بیا فکر وکړئ چې له لویه سره یې په دې ټولو خبرونو کې په څو پوه شوئ. ؟؟...

زیاتره ویوکي چې اوس موږ لرو ، له وینو او اورونو په ډکو پیړیو کې تر موږه رارسیدلې او روغ رمټ ... زموږ نیکونه مړه دي او اوس خاورې شوي دي خو ویوکي یې لا تازه ، رغند ګویا او په خپل حال پاتې دي. او نن همدا په خپل حال پاتې ویوکي له رادیو او تلویزیون څخه ساکن او بې غږه اورو داولې ؟ ؟

که چېرې په یوه میلمستیا کې کوم څه غلط تلفظ کړو ښآیي څومره اهمیت ونلري خو د رادیو او تلویزیون له میکروفونه څرنګه ؟ هغه وخت چې زموږ غږ میلیونونه کسان اوري هلته موږ حق نلرو ویوکي په غلطه توګه ولولو .که یو لیکوال متن غلط ولیکي او تاسې هم د یو لوستونکي یا دیو پروګرام د چلوونکي په توګه یو څه غلطئ نورې هم پرې زیاتې کړئ فکر کوم چې هلته به نوشي له روژې دده وه میاشتو وروسته اچار...

کله چې یو ویوکی څوځله غلط ولوستل شو ، یا له مجبورئ په یوه جمله کې وکاریده د خلکو په تیره بیا د ځوانانو په ذهن کې پاتې کیږي ، او له هغه بل نسل ته او که په همدې توګه وړاندې لاړ شي چې همدا اوس روان دی لیري نده چې دا ببټ ، کروړ ، رحمان خوشحال او ... ژبه به کوم ځیز شي یا به د یاجوج ماجوج له ژبې پرته بله څه نشي.

ای کاش ای کاش چې لیکوالو هم ډیره پاملرنه کولای !

د آریانا ټلویزیون خبرونه که وګورئ ، نو دې پایلې ته به ورسیږئ چې خواران یا له قحط رجال سره مخ دي یاهم له دري ژباړه کوي او یاهم نشي کولای ولیکي.

مثلاً په یو خبر شل ځله راځي ، په پایله کې داسې وشول ، یاهم نورې تیروتنې دي چې ځانته داحق نه ورکوم پرې خبرې وکړم ، ځکه زه غواړم یواځې د ویندویۍ په اړه خبرې وکړم خو

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې ټکي ته هم بايد تر ډيره پام او دقت وشي چې ليکوالان هم بايد تر خپلې وسې پورې هڅه وکړي چې سم څه داوريدونکي لپاره د ويناند په لاس ورکړي.

ب :
د ويوکو ياکلمو د معنا اومفهوم او همداراز دهغوی ترمنځ داړيکې په سمه توګه پيدا کول
.

تاسې يو ښه ويناند ته غوږ ونيسئ هغه چې کوم څه لولي تاسې يې وليکئ او بيا يې وروسته په خپله له ځانه سره په خپله لهجه ولولئ ، هله به پوه شئ چې څرنګه ښه ويناند د کلمو او جملو حق ادا کوي.
هغه څه ويوکي او جملې چې تاسې ته دکاغذ په مخ درکړل شوې دي ، که يې په ځيرتيا سره ولولئ ښايي په لومړي ځل يې سمې اړيکې ونه مومئ.
او ځينې وخت خو يې که دوه درې ځله يو متن ولولئ ښآيي وروسته وپوهيږئ چې که مو په لومړي ځل لوستلای نو څومره به يې معنی په بله روانيدله.

ج :
دشعر له وزن ، قافيې او ادبي صنايعو سره بشپړه بلدتيا او آشنايي.
زياتره وخت د نازکو ټکو دمعنا او مفهوم پيدا کول د کلمو په سمو پيیلو پورې اړه لري او په شعر کې د ويوکو د اړيکو پيدا کول د بيلابيلو وزنونو پيژندګلوي له نثر څخه په شعر کې زياته ترينبي.
د ويوکو سم ادا کول او لوستل يوه موضوع ده او دهغوی ترمنځ د اړيکو پيدا کول بله موضوع او تر زياتې اندازې پورې د پښتو ژبې له ګرامر سره ستاسې تر اشنايئ پورې اړوند يږي.
کيدی شي تاسې يو ويوکی په يو اخې توګه سم او فصيح ادا کړئ ، خو بايد ځير شئ چې دهغه په سمه نښلولو او ارتباط کې هم بريالي وئ. کله چې تاسې شعر لولئ نو دا موضوع د بيلابيلو وزنونو او صنايعو له شتون سره زياته مطرح کيږي ، چې دا پخپله ددې دليل دی کوم متن چې تاسې لولئ څه نثر وي څه نظم تاسې يې بايد په معنی او مفهوم په بشپړه توګه وپوهيږئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو که تاسې یو ویوکی غلط ولولئ دهغه تاوان له هغه څه ډیر زیات دی چې تاسې د ویوکو ترمنځ سم تړاو جوړ نشئ کړای که څه هم چې تاسې په غلط تړاو سره د جملې معنی معکوسه کړئ.

خو پداسې حالت کې څو کارونه کیږي: د یو ویاند په توګه ستاسې ابرو له خطر سره مخ کیږي او ستاسې په بې سوادئ او ناپوهئ دلالت کوي له بلې خوا اوریدونکی په هغه مطلب چې اوري یې او همدارراز ستاسې په رادیو یاتلویزیون خپل اعتماد له لاسه ورکوي مالږ وړاندې وویل زه اوس کله چې خبرونه اورم له بده مرغه له بده مرغه هلته تلویزیون هم راته چالان وي خو بیاهم زه دمهمو خبرونو لپاره بي بي سي یا آزادي یانورې رادیو ګانې اورم داولې دا ددې له خاطره چې په طلوع ملوع مو اوس اعتماد له لاسه ورکړی .

په هرحال که متن فصیح او روښانه وي که څه تاسې د ویوکو ترمنځ په هغه توګه چې لازمه ده ارتباط برقرار نشئ کړای بیاهم ستاسې اوریدونکی شاید د مطلب په معنی او مفهوم پوه شي خو که په یوه متن کې تاسې درې ځله یو ویوکی ناسم ولولئ ستاسې دا ناسم لوستنې به د اوریدونکي په ذهن تل پاتې اغیز وکړي ، مګرهلته چې ټول اوریدونکي پوه او ادبیات یې دومره قوي وي خو زه ډاډه یم چې هغوی بیاستاسې رادیو او تلویزیون څومره نه ګوري او اوري او هرچیرته خپل فارغ وخت په کتاب لوستنه تیروي.

خوویندوېي په تیره بیا زموږ او تاسې په هیواد کې له شعر ویلو څخه ډیره جدا نده. یعنې تاسې دیوویاند په توګه نشئ ویلای چې له شعر سره آشنایي او شعر ویل زما کار ندی.

که تاسې غواړئ شعر ښه ولولئ د تورو او تړنګونو په معنا او مفهوم په ښه توګه پوهیدواود ویوکو په سم درک سربیره باید د ادبي صنایعو سره هم مخ شئ او حتماً ځیر اوسئ چې په زیاترو ځایونو کې په شعري اړتیا سره ویوکي خپله اصلي بڼه له لاسه ورکوي او ځینې بدلونونه مومي.

فکر مووي چې دهرڅه په لوستلو کې ډیر دقیق واوسئ شونې ده ستاسې په ډیره وړه تیروتنه نیوکه وشي او مسخره مو کړي. هڅه وکړی په فارغو وختونو کې بیلابیل شعرونه ولولئ دهغې ادبي صنایع ، باریکئ کره او سمې بڼې او همداسې نورې هڅې وکړئ ترڅود هر شاعر یا هر شعر په سمه توګه ولوستلای شئ.

دلته د پښتو ژبې شعرونه او نورې لیکنې ندي راوړل شوې چې مثال ورکړ شوی وای او تاسې هم متوجه شوي وی خو تاسې خپله باید ډیره مطالعه وکړی ، دډیرو ویوکو او ډیرو

(c) ketabton.com: The Digital Library

بيتونو سمې او کره بڼې ومومئ همدارنګه تل هڅه وکړئ چې هرڅومره کيږي د پښتو ژبې ګرامر ولولئ اوذده کړئ ترڅو د جملو په اوډون ښه پوه شئ.

د :

پـه ويـوکو بشپړ تسلط او لاس بری :

تاسې که د پرښتو د وزرونو پـه څير نرم غږ ولـرئ کـه د سپرلنيو مرغـانو پـه نسبت څو ځله زيات ښه او ښکلی غـږ ولـرئ خو چې لـه ويـوکو سره ښـه آشنايي ونـه لـرئ او پـه هغو بـشپړ لاسبرئ ونه لرئ هغه موټروان ته به ورته ياست چې د موټروانئ پـه مخـصوصو جامو کـې د موټر ځغلونې په نړيوالو سياليو کې ګډون کوی خو په حقيقت کې د هغه موټر په يوه پرزه او کارونه هم نـه پـوهيږي . تاسې کـولای شئ پـه مطالعـه او تمـرين ، مطالعـه او تمـرين او پـه مطالعه او تمرين کولای شئ هرويوکی اوترنګ په جمله کې لکه ژابلې هسې پـه آسـانۍ او مزې سره وژوياست. پرته لدې چې هغه مو له ستوني تيرې شي يامو هم له خولې بهـر ووځي او يا هم په خبرو کولو کې کومه ستونزه پيدا کړئ...

کله چې تاسې د مطالعي او تمرين پـه مرسته چې ډير ټينګار پـرې وشو پـه متـن لاسبري شولاست تاسې به د متن له لوستلو څخه که څه هم دوه ساعته پرله پسې متـن ولـولئ ستړي نشئ بلکې د پوهې او ځواک د هغـه احساس لـه مخې چې تاسې يې لـرئ ستاسې بدن بـه د خوند او لذت څخه ډکيږي ، په تيره بيا چې د پروډيو سر نور هڅوونکي لاملونه هم ورسره شي نو له تاسې به په ټولنه کې يو پياوړی او باسواده ويناند جوړ کړي.

اوس که غواړئ چې په ويوکو له خپله لاسبري او تـسلطه خبر شئ نو خپـل د ثبت ټايپ مو راواخلئ هغه څه چې زه درته ليکم تاسې يې ولولئ اوثبت يې کړئ ډير ښه نو چمتو ياست:

- : داوونۍ اوه ورځې دادي: شنبه ، يکشنبه ، دوشنبه ، سه شنبه ، چهارشنبه ، پـنج شنبه او د جمعې مبارکه ورځ.

اوس پام وکړئ چې د شنبه ، يکشنبه ، دوشنبه ، سه شنبه ، چهارشنبه ، پنج شنبه پـه ويوکو کې د ن توری درنه ميم نه دی لوستل شوی ؟...

تاسې هڅه وکړئ همدارنګه ستونزې راټولې کړئ او پـه تمرين او څيړنې سره يې کـره او سمې بڼې پيدا بيا يې سره يوځای کړی او څوڅو ځله يې ثبت او واورئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هرحال د استاسو ژبه ده چې ویوکي سره بیلوي ، او ویوکي باید ستاسې ژبې ته دوکه ورنکړي.

ر :
مناسبه لهجه او دویلو طرز:
ستاسې لهجه او دویلو طرز باید د ویوکي له معنی او مفهوم سره په متناسبه توګه تغیر وخوري. یا په بل عبارت ددې ترڅنګه چې ستاسې غږ هیڅ ځانګړی او ټاکل شوی حالت نلري باید وکولای شئ هره لهجه او حالت چې مناسب وي ورکړئ ، دلته نو کابو یو هنرمند جوړیږئ. لاندې مثال ته ځیرشئ :
تاسې له خپلې میرمنې څخه پوښتنه کوئ: هلک ته دا درمل ورکړم ؟
میرمن مو په اوږدو چیغه کوي: ن............نه !
یعنې دهغې دا دویلو طرز ددې ښودنه کوي چې هیڅکله هم باید دا درمل ورنکړې.
او که ستاسې میرمن په لنډه او معمولې توګه ووایي: نه.
یعنې دا ددې ښودنه کوي چې نه اوس یې مه ورکوه یعنې وخت یې ندی.
اوس فرض کړئ له خپلې میرمنې سره مو خپل ماشوم ته د درمل په ورکولو کې د نظر اختلاف دی تاسې هم له هغې پوښتنه کوئ: دا درمل ماشوم ته ورکړم ؟ او هغه په پریکنده توګه وایي: نه !
یعنې په حقیقت کې وایي چې: نع
اوس دهغې دا لهجه تاسې ته څه معنی لري ښایي مفهوم یې دا وي چې که د ماشوم ته دا دارو ورکړل نو زه به درسره جوړیږم.
بیا هم فرض کوو چې څو وختونه مو خپل ماشوم ته درمل ورکړي دي خو اغیزیې ندی کړی داځل بیا هماغه پوښتنه کوئ ستاسې میرمن داځل په سړه لهجه وایي: نه.
یعنې: پریږده یې نور دا درمل بې اغیزې دي.
وینئ چې یولنډ ددوه تورو لرونکی ویوکی څو ډوله معنی ګانې رامنځ ته کولای شي ، په یاد ولرئ هغه متن چې د پروګرام په توګه په واک کې لرئ شاید د ماشومانو لپاره کیسه وي شاید یوه ټوټه عرفاني شعر وي شاید طنز ، خبر او یا هم د بزګرئ په اړه درس وي. د یادو شوو توکو هریو ځانګړې لهجه اود ویلو طرز غواړي. تاسې کولای شئ په کومه لهجه چې د رحمان بابا شعر لولئ د کلیوالې روغتیا په اړه خبرې وکړئ ؟ کولای شئ په هغه مهربانئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د ماشومانو لپاره کیسه لولئ سیاسي یا اقتصادي تبصره ولولئ ؟ یا هم خبر ولولئ. خو نه نشئ کولای.
زما په نظر دا ښه خبره ده کله چې تاسي یو غم انګیز مطلب یا شعر لولئ په ځان کې لږ کینه را پیدا کړئ او کله چې طنز یا خندوونکی مطلب لولئ په خپله مو هم په شونډو موسکا خپره وي.
په یاد ولرئ وړاندې هم ټینګار وشو چې کله مو د لوستلو لپاره متن چمتو کړ او په ټولو شرایط سربیره مو متن درک هم کړ نو دا هم بده نده ترڅو چې مطلب ثبت کوئ شعر یو ځل ثبت کړئ وایې ورئ حتی څو ځله یې ثبت کړئ او هرځل یې په دقت سره واورئ په لسم ځل به پوه شئ چې له نهم ځله مو ډیر ښه لوستلی دی خو یو به نو هغه وي چې ډیر به ستړي یاست.

س :

په مهمو ویوکو او کلمو ټینګار :

هر متن او مطلب د ځانګړي مفهوم او موخې لپاره لیکل کیږي چې نو موړي موخه او موضوع باید اوریدونکی ستاسې له خولې واوري. هغه باید په هغه څه چې ته او لیکونکی یې غواړئ د پوهولو لپاره وړاندې کړئ وپوهیږي.
په همدې خاطر لازمه ده چې په هغه ویوکو او کلمو چې د همدې موضوع او موخې د رسولو لپاره کاریږي هغه که خپله موضوع وي یا داسې څه چې د موضوع له رسولو سره مرسته کوي ستاسې په ټینګار او ادا سره تر اوریدونکو رسیږي لاندې مثال ته ځیر شئ:

بریالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې.
اوس پورته غونډله څلور ځله ولولئ او هرځل په یوه کلمه یا ویوکې ټینګار وکړئ او وګورئ چې څرنګه مفهوم تغیر مومي:

بریالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې

یعني دا چې له احمد سره بل چا په کوڅه کې لوبې نه کولې بریالي ورسره لوبې کولې.

بریالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یعني بریالي په کوڅه کې له بل چا سره لوبې نه کولې د هغه لوبې له احمد سره وې.

بریالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې.

یعني بریالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې بل ځای نه.

بریالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې.

یعني بریالي له احمد سره په کوڅه کې لوبې کولې هغوی بل څه نه کول یوازې لوبې یې کولې.
ځیر شوئ چې ستاسې لفظي ټینګار په اورېدونکي څومره اغیزښندلای سي ؟
لاندې غوندۍ له څوځله ولولئ او هرځل په یوه کلمه ټینګار وکړئ:

بالاخره به د جنګ له لمبو څخه یوازې افغانستان سرلوړی راوځي.
وبه ګورئ چې د هر ویوکي په پرتله به زیات یوازې د افغانستان په کلمه ټینګار ستاسې له پاره خوندور وي...

۲ - لهجه:

مـوږ کـه د هـرې سـیمې یـو ، کـه هـره لهجه ولـرو خـو کله چـې پـه راډیـو کـې خبـرې کـوو او میلیونونه کسان مو غږ اوري او هغه هم د بېلابېلو لهجو او سیمو وګړي ، نو موږ اړ یو چې په داسې لهجه خبرې وکړو چې ټولو ته د منلو وړ وي.
یو ویاند چې په هره ژبه ویندویي کوي ، باید په هغـه پـه بشپړه توګـه واکمـن وي ، نـه داسـې لکه زموږ په هیواد کې بس که پښتون دی که فارسي ژبی خو چې هغـه مـتن ولوسـتلای شـي نور یې فکر ندی چې مطلب اوردو دی که پښتو خو بس ویاند یې نور معلوم شوی دی. کلـه چې یو ویاند په سیمه کې په دود ژبـه او لهجـه خبرې کوي خو د بلې سیمې لهجـه ولـري نـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

يـوا ځي اوريـدونکو تـه يې د بيـان درک ګرانيږي بلکې پـه هغـه لهجـه پوري بـه يې زيـات اوريدونکي وهم خاندي.

ددي ترڅنګ به دې کمږي لوبغاړو لپآره يومضمون هم پـه لاس ورکـړي ، کـه بـاور نـه کوی د هندوستان پښتو راديو ، دمسکو ، دچين او ځينو نورو راډيوګانو ته غوږ ونيسئ خندا بـه موراشي. په ياد مووي چې ښايي همدا لهجې د هغې سيمې پـه لهجو چې هلتـه هغـه راديـو زياته اوريدل کيږي اغيز وکړي. او دا اوريدونکو عادت شي.

زه يوه يادونه غواړم دلته وکړم او هغه دا چې بايد ويندوی د پښتو هرتکی او هرتوری سم ادا کړي.اوس پـه ځينو راډيوګانو او ټلويزيونونو کې حتـی پـه بي بي سي کې هم دانـاروغي لګيدلي ده چې فارسي ژبی راځي پښتو خبرونـه لـولي ، ښـه فکـر وکـړئ چې فارسي ژبئ کولای سي د ټ ، ډال ، ړ ، ڼ ، ښ ، ږ ، ځ او څ يا نور توري هسې ولـولي لکـه چې يوپښتون يې لولي ؟فکر نه کوم... او دا چاره د هغې راډيـو محبوبيت کموي ځکـه چې ويانـد دومـره مهم رول لري چې حتی خلک هغه راډيو يا ټلويزيون په ويندويانو پيژني .

همدارنګـه کـه پـه ټولـه پښتونخوا کې يـو پروګـرام خپريـږي. تاسـې يـې فـرض کـړی چې دکرونـدې پـه اړه دی او ددې پروګـرام چلـوونکی پـه سـوچه خوسـتئ ژبـه خبـرې وکـړي يادځندراڼو ياد تنهيو يا نورو ياهم دبل ولايت يابلې لهجې نو په ننګرهار کې يوبزرګر به يې واوري خو فکر کوم چې حتماً به يوڅه ووايي چې داګوره کومه پښتو غږوې زه خو پرې نـه پوهيږم همداسې که دهمدغه بزګر په لهجه په تنهيو کې خپرونې وکړې...

٣ –له اضافي غږونو او جملو پرته خبرې:

زموږ عادت دی کله چې خبرې کوو او په يو سم ويوکې کې فکر کوو نو د (آ) (اِ) (اوم) او ... پـه څير غږونـه باسو . زيـاتره هم دغونـډلي پـه پيـل يـا منـځ کې د (نو) يـانورو پـه څيـر جملې کاروو . چې دخبرو کولو له موضوع سره هيڅ اړيکه هم نه لري. او پايله يې هم دا اوريـدونکي ستړي کيدل دي. او داسې ښودنه کوي چې ويانـد دخبرو لپاره چمتووالی نلري ياهم په وينـا مسلط ندی او زياتره دوخت تيرول دي چې دا چاره به لامل شي چې ډير ژر خپـل اوريـدونکي له لاسه ورکړئ.

په تيره بيا چې عادت مووي ځينې ورته ويوکې سره د او په وسيله وتړو او تکراري تکراري يې وو ايو . که ويانـد کراري او سستې خبرې وکړي او دجملو پای هم همداسې پريږدي خو نو څه يې کوې هغه خو به نو له بد هم بدتر شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا پـه يـاد ولـرئ ، څـه پـه راديـو کـې څـه پـه تلويزيـون کـې څـه پـه اداره او دکارپـه ځـای کـې فصيحې روانې او له هه هو پرته خبرې وکړئ ترڅو مو خبرې اغيزمنې او تاسې هم ددرناوي وړ وئ.

۴- له ساه کښلو څخه سمه ګټه اخيستنه:

پوهيږئ چې هره دمه او ساه کښل دوې مرحلې لري: يـو سـاه اخيـستنه بلـه سـاورکول. تاسـې چې کله هوا اخلئ نشی کولای خبرې وکړئ. ستاسې خبرې د سا ايستلو پـه وخـت کـې دي يعنې کله چې تاسې ساوباسئ.
تاسې بايد پـه خپلـه سـاه ايـستنه دومـره مـسلط وئ چـې وکـولای شـی لـه خپلـې سـاه ايـستنې څخه زياته اندازه استفاده وکړئ. داکار په ډير تمرين سره شونی دی.
دا تمرينونه کولای شی په کتابونو او نورو ليکلو کې ومومی چې دلته زه نسم کولای دومره مثالونه درته راټول کړم چې تاسې پرې تکيه وکړئ نو تاسې ډيرې مطالعې ته اړيا ست.
خو تاسې له موږ سره لاندې جملې هم لولئ:
دا جمله پوه يوه ساه ولولئ:

: لومړنئ جمله بايد لنډه او په زړه پورې وي ترڅو اوريدونکی يې پاتې برخه پـه ځيرتيـا او دقت سره واوري.'

داخل جمله لږ اوږدوو:

البته دا چاره ستاسو پـه سـليقې او ذوق پـورې اړونـديږي ممکنـه ده دغـه لنـډه جملـه يـوه هيجانی پوښتنه وي اويا داسې څه وويل شي چې اوريدونکی شک او فکـر کولـو تـه اړ کړي
'

---

[2] ډاکټر عيسی ستانکزی: د راډيويي پروګرامونو له کتاب څخه
[2] دراډيويي پروګرامونو کتاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

یا

که ستاسو په خیري موسکا خپره وي ستاسو د آواز دوستانه او مینه ناک لحن به له ورایه جوت وي او دا به یو برغولی وي چې ستاسو غلطۍ پټې کړي ...

تاسې باید د هرډول لیکنې لوستلو ته چمتو وئ ، د سا غوڅونکو ، اوږدو جملو ، غوڅو غوڅو جملو او داسې نورو ته .البته فکر مو وي چې کله کله متنونه په اوږدو عبارتونو سربېره سخت ویوکي هم لري. او ددې ټولو سره سره باید ستاسې د ساه اواز څوک وانه وري ، په ټول کې ویلی شو چې باید په خپله ساه په بشپړه توګه واکمن وئ.
اوس هڅه وکړئ چې دا لاندې مطلب په لوړ آواز ووایئ او هڅه وکړئ چې په هره ساه سره ډیر ویوکي ولولئ خو روښانه او سلیس. دا کار ستاسې له تنفس سره مرسته کوي. تاسې کولای شئ هرځل خپل غږ ثبت کړئ او څلونه څلونه یې واورئ او خپلې تیروتنې سمې کړئ.

ورمې اوښکې پاکولې او ددروازې ترخنګ یې غوږ نیولی وو ، بېرته شاته روانه شوه او ټیکری یې لیرې کړ ویښتان یې سم کړل ، او دغولې په منځ کې اوږده وغځېدله مخ ته یې دواړه لاسونه لپه ونیول ، په ژړا یې له ځانه سره ویل :
دا اکبر څه دشرم لوښی دی ، کاشکې زما سم ورور وای ، کاشکې یو ځل مې پلار ته راغلی وای او مینه یې ورکړې وای د پلار همدا یو ارمان دی چې یو ځل اکبر ووینې ، او ورته وژاړي ... '

دادکیسې یوه برخه ده ، کله چې تاسې بل ډول مطلب ثبت کوئ ، بیا اړیاست د تورو په ادا کې بل ډول شئ:
مثلاً داولولئ او ثبت یې کړئ:

انسانانو له ورانـدې څخـه کوښښ کـاوه او تلوسـه یـې درلـوده چـې د ځمکـې او نورو مخلوقاتو پـه اړه وپـوهیږي ، دهمـدې مـوخې لپـاره یـې لـه ډېرو ورانـدې څخـه پـه خیرنو او موندونو لاس پورې کړیدی چې دډیرخه په موندلو بریالي شوي هم دي ، تردې چې نن د سیارو په موندلو او په هغه کې دژوندکولو په فکرکې دي ، هواته خپل مالوماتي توکي

---

[4] دعبدالله الهام جمالزي د هندي خالونه لنډوکیسو له ټولګې دمسا پر کیسې یوه برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

استوي او د ځمکې مالومات راټولوي. خو دا چې د ځيرنو په لمړيو کې هم پوهانو او ستورپيژاندو داسې وسيلې درلودې کنه ؟، کوم چې پوهان او ستورپيژندونکي نن ورځ ترې ګټه اخلي ؟ سړۍ له حيرانۍ سره مخ کيږي.
تالس د پخواني يونان لوی ستوري پيژندونکی د لمرنيوني (کسوف) له يوې پيښې دمېلاد څخه ۵۸۵ کاله وړاندې وړاندوينه کړې وه ، چې دا موندنه د تلسکوپ له موندنې تقريباً د ۲۰۰۰ کاله وړاندې خبره وه.
خو پخوانو ځيړونکو د تلسکوپ په ځای نورو سايل د لمر ، ستورو او سيارو د کچې او اندازې دا خيستلو لپاره درلودې.
همدا رنګه لمړنی کس چې له ميلاد څخه ۲۶۰ کاله وړاندې يې د لمر په چورليځ د ځمکې د ګرځيدلو خبره کړې وه يوناني ستوری پيژندونکي (آريستارکوس aristarchus) وو ، خو د هغه وخت زياترو خلکو باور نشو کولای چې ځمکه به هم خوځښت لري تر څو ۲۰۰۰ کاله وروسته په ۱۷۲۸ کال مالومه شوه چې هغه بيښتيا ويلي وو. جيمزبراډلي (James Bradley) انګليسي ستوري پيژندونکي د يو لوی تلسکوپ په وسيله جوته کړه چې ستوري ډېر کرار خوځښت لري ځکه نو ځمکه هم په خوځښت کې ده او د لمر په چورليځ چورليږي.
همدا رنګه د ځمکې د لويوالي په اړه خلکو رنګارنګ فکرونه کول له ميلاد څخه ۲۴۰ کاله وړاندې يوناني ستوري پيژندونکي (آراتوزتنس) د ځمکې د چاپېر په دقيقه محاسبه کارکولو ، چې په هغه وخت کې هيچا هم دا فکر نه کولو چې ګواکې ځمکه به دومره ارته وي ...

خو دا ځيزونه يوا ځې هغه د چاخبره سخت توکي يعني ادبيات يې کمزوي دي تاسې د تکړه ليکوالو متنونه ، سخت ، ادبي ، سياسی او نور متنونه پيدا کړئ او پرې تمرين وکړئ دا ځيزونه کم دي او تاسې نه شئ کولای چې يوا ځې په همدې تکيه او بسنه وکړئ تاسې پراخې مطالعې وکړئ ، او له رنګارنګ ليکنو سره ځان آشنا کړئ.

۵- د غږ آهنګ:

د عبدالله الهام جمالزي د فضايي موندنو له راټولو شوو مطالبو څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر کتاب چې مو زړه غواړي ولولئ ، هرډول تمرین چې اړیاست ترسره کړئ. په ورځ کې لس یا سل ځله خپل غږ ثبت کړئ او وایې ورئ. هرڅومره چې زړه مو غواړي کار وکړئ. د ویندویې لپاره باید ستاسې غږ خوښ کړ شوی وي. تاسې د اړې د ګر ګر په شان څرنګه یو متن لوستلئ شئ ؟ یا به څرنګه د متن په اړه خبرې وکړئ ؟ تاسې څرنګه په هغه غږ چې لکه د یو نامنظم ماشین په څیر دئ په چا کې نفوذ کولاې شئ ؟ یو اځې یو تود او ډېښه اهنګ لرونکي غږ کولای شي په اوریدونکي کې نفوذ وکړي.

موږ او س هم په راديو او تلویزیون کې ډیر داسې ویندویان لرو چې ډیر بد غږ لري خو او س هم هغه دي پروګرامونه وړاندې کوي. خو تاسې باید خپل غږ وروزئ او وېې ازمویئ.

زمري او پړانګان ، خرس او مار ، کوترې او خره روزي او هغه هڅوي ترڅو حیرانوونکي حرکات وړاندې کړي. ډیر خلک په زیات تمرین سره داسې حرکات ترسره کوي چې شادي یې هم نشي کولای.

موږ ک وروزي او په راکټ کې یې هوا ته استوي ، سپې روزي چې څرنګه خپل نوم ولیکي او یا پیانو وغږوي او ... موږ څرنګه پدې ټولو دباور سره سره نشو کولای چې په خپل غږ کې ښه والی راولو یا خپلې اشتباه ګانې لیرې کړو .

ګرانو دوستانو : خپل غږ وروزئ. او دخپل غږ په مټ خپل اوریدونکي بلې نړۍ ته یوسئ دا کار ډیر لوی کار دی او ډیر ښکلی.

ښه فکر وکړئ پښتو څومره ښکلې کلمې لري څورمه درنه او خوږه ژبه ده ، دا هم را سره منئ بیانو ولې هڅه نه کوئ چې ویندویې یې هم هماغه ډول خوږه او سلیسه وکړئ ؟

او بالاخره باید ترټولو ښه ویاند واوسئ.

۶ - د غږ حالت:

مایوه ویانده میرمن پیژندله چې بې له مبالغې یې په راديوګانو او تلویزیونونو کې ترټولو ښه او ښکلی غږ درلود ، خو کله چې به مې یې غږ اوریده داسې احساس به مې کاوه چې ددې میرمنې په سینه دټولې دنیا غمونه پراته دي. د هغې ښکلي غږ یو قسم غمجن حالت درلود چې یو اځې د غمجنو متنونو سره لګېده.

هغې به عاشقانه غزلونه ، مرثیې او غمجنې کیسې په جادویې توګه لوستې خو هیڅکله یې هم نه شو کولای خبرونه یا یو کمډي مطلب یا طنز په اغیزمنه توګه ولولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه هم داسې ویاندان وو چې غږونه يې تردې بريده کمېدې ته برابروو چې که مو د ننګیار ناآشنا کوم طنز یا نورو لیکوالو کومه خندنئ لیکنه ورکوله هرڅومره چې يې لوستلای تاسې به يې د بیا اوریدلو تمه کولای خو که د ورته یوه مرثیه ورکولای او هغوی لوستلای نو په هغه وخت کې به زه وایم چې خپله مرې هم ورته خپله خندا نشو قابو کولای.
ستاسې غږ باید د ښه آهنګ ترڅنګ له هرډول ځانګري حالت څخه پاک وي. ستاسې غږ باید داسې چمتو وي چې په هره بڼه چې لازمه وي په هر پروګرام او هر رول کې چې وئ نو سم او مناسب حالت ورکړئ.

۷ - د ویلو په چټکوالي (سرعت) کې تغیر:

تاسې چې کله دیو متن په لوستلو بوخت یاست، ددې لپاره چې اوریدونکی زیات ځانته راکاږئ او هرڅومره يې زیات په ذهن په کې نفوذ وکړئ او دلیکوال پیغام ترېولو په سمه بڼه ورورسوئ باید لکه یو بالرین هسې عمل وکړئ.
بالرین پخپله ځانګړې محدوده کې کله په خپله شاوخوا څرخي، کله منډې وهي، کله دريږي، کله هوا ته پورته کیږي او په همداسې حالاتو کې خپل هنرونه ننداري ته ږدي چې په ټول کې ښکلي او په زړه پورې ننداره وړاندې کوي.
حیرانیږئ مه، زه نه وایم چې تاسې د متن دلوستلو په وخت هوا ته پورته شئ یا په خپل شاو خوا وڅرخیږئ یا هم خپلې پښې تر اوږه واړوئ تاسې د خوځښت په ځای ویو کئ او غونډله لرئ او د خپل اوریدونکي د راکاږلو لپاره اړیاست چې کله يې وځغلوئ کله يې کرار کړئ کله يې له معمولي نه هم کرار ولولئ.
تاسې په خپل ورځني ژوند کې په طبیعي ډول دا موضوع رعایتوئ. کله چې غوسه وئ او دعوا کوئ په چټکئ سره خبري کوئ او په لوړ آواز غږیږئ او کله چې غواړئ یو ماشوم ته نصیحت وکړئ نو په شمیر خبرې کوئ او په آرامه توکه...
لاندې عبارت ژر ژر او یوډول ولولئ:
کله چې له دغه پیاوړي ویاند څخه پوښتنه وشوه چې د ویاند مهمه دنده څه ده؟ ځواب يې ورکړ: اوریدونکي ته د لیکوال د افکارو په ښه توګه لیږدونه.
اوس نوموړی عبارت بیاځلي ولولئ خو وروستی غونډله آرامه او په شمیر بیان کړئ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې له دغه پیاوړي ویاند څخه پوښتنه وشوه چې د ویاند مهمه دنده څه ده ؟ ځواب یې ورکړ: اوریدونکي ته د لیکوال د افکارو په ښه توګه لیږدونه.
اوس فکر وکړئ چې کوم ځل ستاسې لپاره قانع کوونکی وو .

تاسې د خبرو په چټکوالي کې د تغیر په وسیله چې د اهم په خپله یو ډول ټینګار دی کولای شئ مهم ټکي پیاوړي وښایاست او د اوریدونکي په ذهن کې یې ښه ځای په ځای کړای شئ او همدا خبره ده چې ستاسې د دندې یوه برخه یعني په ښه توګه تر اوریدونکي پورې د لیکوال د افکارو ورسول به مو ادا کړې وي.
یادونه کوم چې په په مهم غونډلو او ویوکو ټینګار یو هم په خپله د سرعت تغیر دی.
دریتم دا تغیر د فیلم په موسیقۍ کې هم شته دی ، تاسې یوه د ښار او تیښتې صحنه او بله د سمندر په غاړه د یوې غمجنې جینۍ د قدم وهلو صحنې په یاد کړئ.

اتم:
دغږ لوړول او ټیټول:

دغږ لوړول او ټیټول بې له شکه ستاسې په غږ کې اغیز لري. تاسې ټول متنونه او ټول شعرونه هسې نه شئ لوستلای لکه یوه ګاډۍ چې په هموار سړک په داسې حال کې چې ګاډیوان یې هم خوب وړی وي په یوډول ولولئ. هماغه ډول چې په ځینو ویوکو او غونډلو ټینګار پکار دی ، دغږ تغیر هم له شک پرته اړین دی .
ستاسو غږ باید د اوریدونکي په وجود کې اغیز وکړي. اوریدونکی باید قدم په قدم په تاسې پسې لاړ شي. په متن کې د موجودو خندګانو سره وخاندي او په خپګانونو یې خپه سي . ستاسې له متن او لوستونکي مضمون سره باید اوږه په اوږه روان وي او هرڅه چې ستاسې په متن کې تیریږي هغه هم حس کړي.
دا ستاسې دنده ده چې لکه یو هنرمند بې روحه کلماتو ته روح وبخښئ او هغه په ژوندۍ توګه د اوریدونکي د غوږونو له لارې تر هغوی ورسوئ.
راځئ بیا هم له خپل ټیپ څخه کار واخلئ دا لاندې غونډله په یوډول ولولئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې په انتظار چې څوک ورپرانيزي او ماله دې بلاوژغوري دوره ترڅنګ مې سترګې کلکې پټې نيولې وې. چې ناڅاپه ورد کوټې د شر او شور په غږونو پرانستل شو او سترګې مې وغړولې چې نه هم بلا وه او نه هم د سپينو جامو اروا.[6]

نه ، نه ټايپ مه بندوه ، داځل همدا غونډله را واخله او داځل يې داسې ولوله چې هغه لمړۍ برخه يې په ويريدلې غږ ولوله او دوهمه برخه داسې ولوله لکه چې ته هم له هماغسې وخت سره مخ شوى يې ، يوځل ويريدلى يې او بياد نجات ميندلئ دى.
تاسې په دې برخه کې ډيرې کيسې ولولئ ډيربيلابيل متنونه ولولئ ترڅو بريالي شئ چې د اوريدونکي احساسات هم خپل کړئ ، پدې وتوانيږئ هغه څه چې تاسې وايا ست هغه اوريدونکى هم حس کړي ترڅو په ښه توګه دليکوال ليکلي تر اوريدونکي پورې ورسولاى سئ.

نهم:

له هرې مهمې خبرې وروسته ځنډ کول:

کله چې غواړئ يوه مهمه غونډله يا عبارت ولولئ ، او ددې لپاره چې لمړۍ جمله مو له راتلونکې جملې سره ونه نښلي لږ ځنډ وکړئ.
خپل اوريدونکى وپوهوئ چې غواړئ يوه مهمه جمله ووايا ست ، اوريدونکى داسې چمتو کړئ او داسې يې ليوال کړئ چې پخوانئ خبره يې په ذهن کې پاتې ده او چمتو دى چې ستاسې راتلونکې جمله هم په ډيره ليوالتيا واوري او په ذهن کې يې ښه پاتې شي.
همدا رنګه کله چې مو خپله مهمه خبره وکړه نو بيا لږ شانته ځنډ وکړئ ترڅو مو خپلې مهمې جملې ته چې غوښتل مو بيان يې کړئ بشپړه خپلواکي مو ورکړې وي او دا فرصت به دا هم وکولاى شي چې هغه جملې او خبرې يې ټولې په ښه توګه په ذهن کې پاتې شي ، او پدې به هم وپوهيږي چې ستاسې دا خبره يعني ستاسې هغه مهمه خبره چې غوښتل مو په ښه توګه يې وروسوئ جلا وه او دا مخکې وروسته ځنډ هم د همدې جملې لپاره وو ، پداسې حال کې چې هرې خبرې مو شايد ځانګړې معنى او موخه درلوده.

---

[6] عبدالله الهام هندي خالونه لنډې کيسې ټولګه د پيريان د لنډې کيسې يوه برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مثلاً تاسې غواړئ چې خپلو هیوادوالو ته یوه مهمه خبره وکړئ او مهم مطلب وړاندې کړئ نو داسې پیل وکړئ:

ګرانو هیوادوالو !...

دلته لږ ځنډ وکړئ ترڅو اوریدونکی مو خبرو ته تلوسه پیدا کړي. دوام ورکړئ:

نن زموږ په تاریخ کې یوه له ویاړونو ډکه ورځ ده...

لدې ځنډ سره اوریدونکی نور هم لیواله کیږي او نوره یې هم ستاسې دراتلونکو خبرو لپاره تنده او تلوسه زیاتیږي.

نن هغه ورځ ده چې زموږ هغه پلرونو او نیکونو چې نن یې هم زموږ په رګونو کې وینې بهیږي دهغوی وینې په جوش راغلي دي...

تاسې نور اړنه یاست چې دهرې جملې په اول او آخر کې بیا بیا ځنډونه وکړئ بلکې په خپله پوهیږئ چې نور نو باید مطلب ته په کومه لهجه دوام ورکړم او بې له ځنډه خپلې راتلونکې خبرې پسې وغزوئ.

پام مو وي ځینې وخت چې د کومې ملي ورځې په اړه خبرې کوئ یاهم کومه مهمه مسله وي او تاسې یې په اړه راپور وړاندې کوئ یاهم مقدمه لولئ چې خبرې درنه په چیغو بدلې نشي اوریدونکئ له ویرې خپله راډیو بنده نه کړي دا چاره پخوا زیاته وه او اوس یواځې په ملي راډیو ټلویزیون کې دوام لري چې هغه داړتیا په خاطر ده.

په هرحال دا جهادي راډیوګانو او هغه کسانو چې غوښتل به یې دخلکو له احساساتو کار واخلي هغوی به په راډیوګانو کې چیغې وهلو ته مخه کړه اوس هم زه په یوه راډیو کې یو ویاند پیژنم چې کله به زه ورسره ستوډیو ته لاړم نوزه به یې له قوارې څخه ویریدلم داسې به یې له دې جملو سره پهلواني کوله.

زموږ په ملي راډیو ټلویزیون کې ځینې پخواني ویندویان شته چې په دې چاره کې ډیر وتلي دي او کولای شي هان په رګونو کې وینې په ځوښ راولي چې دا ډیر لوی هنر دی، خو باید پام وکړو یوځل بیا یادونه کوم چې خبرې رانه چیغې نشي او خپل اوریدونکی ونه ویروو.

دالاندې شعر ولولئ چې تاسې یې څرنګه لولئ:

البته د استاد ناشناس دویلو طرز پریږدئ هغه له یاده وباسئ داسې حس کړئ لکه چې د خپل اولسمشر او نورو وطنوالو په وړاندې له ستیج څخه دراډیو اوریدونکو ته وینا کوئ:

زما قندهاره !... دزمرو وطنه

زما دسرکشو پښتنو وطنه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څومره ياغي يې !...صدقه د سمه
زما د سرکشو توريالو وطنه.

همداسې جملې او همداسې مطالب او همداسې شعرونه راټول کړئ او بيا د رسره ټيپ هم کيږدئ هله يې څوځله ثبت او واورئ د هرځل په نسبت بل په احساساتي او ځنډ مراعات کړئ چې څرنګه کيږي.

د غږ متانت:

خپله به مو هم ډير خلک ليدلي وي ، ځيني خلک دي ډيرې ژر ژر خبرې کوي ، حتی شونډې يې سره نه شئ بيلولای چې اوس يې شونډې وتړل سوې که پرانستل سوې. ځينې خلک به مو ليدلي وي اوږدې اوږدې خبرې کوي او هرې بلې خبرې ته به يې انتظار باسئ.
دلته يو څه غواړم ووايم هغه دا چې يوه ورځ يوه غونډه وه ډير خبريالان راغلي وو ، يو چاروا کي خبرې کولې ډيرې آرامې خبرې يې کولې له هرې خبرې وروسته به يې يوه دمه کوله بيا به يې بله خبره کوله. په پای کې ترې د غونډې وياند مننه وکړه ويل يې ډيره مننه چې خپلې عالمانه او ګټورې خبرې مو ګډونوالو ته واورولې ، زما د څنګ خبريال سره ونبوريده ماته په غوږ شو ويل يې له موږ څخه مننه چې دا درې درې متره خبرو ته مو يې غوږ ونيولو ، يو عالم بايد په متانت سره خبرې وکړي ترڅو د درک وړ وي.
تاسې هم بايد که کار موويندويي هم نه وي بايد متانت ولرئ ، جملې او عبارتونه ستاسې په واک کې دي کولای سئ لکه توپ هسې يې پورته پورته کړئ او چټک چټک پرې تير سئ کولای سئ آرامې يې ولولئ ډيرې آرامې يې ولولئ او کولای شئ چې په متانت سره يې په مناسبه توګه ولولئ او ښکلې لهجه او آهنګ ورکړئ .
تاسې ولې ديو متن د ژر ژر لوستلو لپاره بيړه کوئ ؟ او يا هم د څلور بيته شعر لپاره دومره پس پس کوئ خپل کلام ته مو شخيصت او مقام وبخښئ ، پريږدئ چې ستاسې خبرې د اوريدونکي تحسين او پام ځانته راوګرځوي.
هماغه ډول چې خپل زوی يا خپل کشر ورور مو په پام کې وي چې دروند خوی ولري او ډيره مينه ناک وي هماغه راز مو خپل غږ ته هم پام وکړئ او ښه يې نازوئ. ستاسې غږ ستاسې د شخصيت او بلد تيا ښودنه کوي. خلک هم د همدې غږ په وسيله پيژني او که هغه د چا خبره

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروپیشنل ویاند وئ نو ژوند به مو دهمدې ویندویی. په وسیله تیریږي ، نوولې یې باید ونه روزئ.
پخوا یوه ورځ په کور کې ناست وم راډیو مې نیولې وه ، ویاند د کاروان صیب یو ډیر ښه شعر غوره کړئ وو ، زه هغه وخت په لیسه کې وم نه په ویندویی. پوهیدم او نه هغه وخت ددې ځیزونو وخت وو. شعر ډیر ښکلی شعر وو ، خو کله چې یې لمړئ فرد ختم شو نو ویاند په پس پس پیل وکړ راتلونکی بیت یې ددې لپاره چې بیا پکې تیروتنه ونه کړي هغه یې یوځل له ځانه سره ولوست خو زه ښه پرې پوه شوم او راتلونکي بیت اوریدلو ته مې یې نوره لیوالتیا نه درلوده خو کله چې یې په بیت لوستلو پیل وکړ باور وکړئ چې له ډیرې غوسې مې راډیو بنده کړه ، ځکه کوم منظور چې د شاعر وو هغه یې یوور بلې خواته سره ګډوډ یې کړ له بلې خوا یې غږ داسې بې متانته او بې خوږو وو چې تابه ویل په کومه کوځه کې ولاړ دی او له ځانه سره هغه د چاخبره بابولالې وایي.
که داځینې سپارښتنې مو په نظر کې وي او له خپل غږ سره هم ډیر کوښښ وکړئ ویې روزئ نو د خپل غږ له متانت سره به مو مرسته کړې وي.
خو ... ریښتیا مطالعه او تمرین هیڅکله له یاده مه باسئ.
او په پای کې به یوه بله یادونه هم وکړم هغه داچې ګورئ پام مو وي اوریدونکی یواځې په دوه وختونو کې غواړي چې جمله بیا واوري یو داچې په مفهوم پوه نشي بل داچې خبره ډیره پرې خوږه ولګي.
نور خپله پوهیږې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دریمه برخه:

دمتنونو ډلبندي

ټول متنونه چې له راډیو یا ټلویزیون څخه خپرېږي ، باید یوا ځې یو ویاند ونه لولي ښایي ځینې داسې متنونه وي چې که ښځینه ویانده یې لولي داوریدونکي یا لیدونکي خوښ نشي یا هم داسې متنونه وي چې که نارینه یې لولي ښایي له سره هغه دچاخبره شرم وي.
پخوا هم وویل شول ځینې متنونه لکه خندني ، ټراجیډي ، سیاسي ، ټولنیز او یانور هریوځانګړې لهجه او دویلو طرز ته اړتیا لري. چې په خواشینۍ سره به وواېو زموږ په راډیوګانو او ټلویزیونونو کې بس ټول متنونه یوکس یایو ویاندیاویانده لولي او توپیر ورته نه لري.
خو دې ټکي ته باید پروډیوسران او جوړوونکي ډیر ځیر وي چې ښایي دداسې بې غورۍ پایله سخته وي او اوریدونکي یالیدونکي له لاسه ورکړي.
ایرانی لیکوال حسن شیدا متنونه په درې ډوله ویشي:
۱ نارینه متنونه
۲ ښځینه متنونه
۳ خنثی متنونه
خو کېدای شي پدې درې ډولونو ځینې نور ډولونه لکه ماشومانه او ګډمتنونه هم زیات شي چې ددغه متنونو په نظر کې نیول هم ډیر اړین او زموږ په راډیو ټلویزیون کې ورته له سره پام نه کیږي.
ځینې شعرونه شته چې سړی فکر کوي چې یوا ځې یې له اکبر ایازي[7] څخه واوري نو خوند به ترې اخلي لکه دکاروان ، جهاني او یانورو تکړه شاعرانو شعرونه ، خو ځینې وخت که هماغه شعر ښځینه ویاندې ته ورکړل شي ښایي له هغه هم ډیرخوند واخلو .

---

[7] دافغانستان د راډیوټلویزیون تکړه او وتلی ویاند چې اوس په آزادی راډیوکې کار کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکاروان صیب هماغه شعر چې درانه ایازي صیب ویلی دی (هغه دنګه جینۍ) که ښځینه ویانده یې ولولي ښایي پرې وهم خاندو مګرځینې شعرونه که بیا نارینه ویاند ووایي هم همداسې ، ځکه یو خو له سره نارینه او ښځینه احساسات توپیر لري بل غږ له هرڅه زیات دشعر په اغیز کې رول لوبوي.

په نثر کې هم باید په بشپړه توګه دا ځیزونه مراعات شي ، یوازې شعر هم شرط ندی ،کله کله زموږ په راډیو ټلویزیون کې داسې هم شوي دي چې ښځې ته هیڅ ونډه نه ده ورکړل شوې او حتی په هغه پروګرامونو کې چې دښځینه وو لپاره خپریږي هم نارینه ویندویي کوي چې دا د پروګرام په اغیز کې کمی راولي.

یاهم ځینې وخت داسې شي لکه د آزادۍ راډیو یو پروګرام چې نه پوهیږم اوس به خپریږي کنه (دستورو سیند) واقعاً ښه پروګرام وو ، ډیرو درنو او تکړه خویندو چلاوه ، واقعاً ښه شعرونه یې ټاکل او ښکلي به یې لوستل ، خو کله کله به داسې شعرونه پکې خپاره شول چې نارینه ویاند ته به یې اړتیا درلوده ، خو دهغوی ډیرو هڅو او ښه نیت پدې پرده اچولې وه خو باید په راتلونکي کې دغه ځیزونو ته ډیر پام وشي.

دنثر برخه هم داسې ده ځینې متنونه شته چې باید ښځینه ویانده یې ولولي او د نارینه په ویاندۍ سره خپل خوند له لاسه ورکوي ،یاهم سرچپه.

دماشومانو کوم پروګرامونه چې دي باید ویاند دماشومانو په ژبه خبرې وکړي دماشومانو د احساساتو په ژبه خبرې وکړي.

که څه هم تراوسه زموږ په ټلویزیونونو او راډیوګانو کې دماشومانو لپاره پروګرامونه کم دي خو کوم چې شته هم دي د ویندویۍ کیفیت یې کمزوری دی ، د دغه پروګرامونو ویندویان باید داسې خبرې وکړي لکه دماشومان نازک او خواږه احساسات ، لکه دهغوی په ژبه د ببګا کیسې.

خو زموږ ویندویان داسې خبرې ورته کوي ته به وایې چې ښه لوی لوی ګمراهان یې پروګرام ګوري او دوی ورته لارښونه کوي ، کله هم په تیزۍ خبرې کوي کله یې هغه موسکند لحن له یاده وتلی وي کله هم پیچلي کلمات کاروي. چې ماشومان ښایي په هغه کلماتو له سره ونه پوهیږي یابه هم له مور او پلار نه مرسته غواړي.

یوه ورځ دسلام وطنداره پروګرام خپریده ، دماشومانو لپاره وو ، زما دیو ملګري کوچنی زوی هم ورته ناست وو ، ښه ورته ځیر وو ، هره خبره یې دزړه په غوږونو اوریده ، په راډیو کې دماشومانو په اړه خبرې کېدې ، خوکله به چې ماشوم ټنډه تروه کړه (غوسه به ورغله)

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو زه به راډیو ته ځیر شوم ویاند به چې کله لږ سخته کلمه وکاروله هغه ته به غوسه ورغله او کله به چې ویاند وویل چې ګلونو ماشومانو یا... نو ماشوم به موسک شو .
همدارنګه څوکسیز متنونه ځینې متنونه دي چې څوکسان یې لوستلای شي ، مثلاً د کیسو غوندې متنونه چې راوي هم پکې وي او د کیسو یو یادوه کرکټرونه هم.
یاهم کومه ژباړه وي لکه ګردي میزونه چې باید بیلابیل غړونه پکې وي. یاهم نور داسې پروګرامونه چې د څوکسانو دخولې ویلې څیزونه پکې لوستل کیږي.
خنثی متنونه هم ډیر دي ځینې داسې متنونه شته چې که یې نارینه ولولي او که ښځینه په اغیز کې یې توپیر نه راځي هماغه یو قسم اغیز کوي چې پدې ډول متنونو کې بیا د پروګرامونو جوړونکي اړندي چې ښځینه او نارینه ویندویان دواړه پیدا کړي.

دغږ تناسب:

په هرډول متن کې دغږ تناسب ته اړتیا شته ، که تاسې نارینه متن لولئ که ښځینه ، ماشومانه یاهم ټولیز نو باید دخپل غږ تناسب مو په پام کې وي.
دې ته مو باید پام وي چې ستاسې غږ باید له پروګرام سره مناسب وي ، ځینې وختونه لکه په ځینو ډرامو کې تاسې کولای شی غږ نری یا غټ کړی خو کله چې سیاسی یا اقتصادي متن لولی څرنګه کولای شئ غږ بدل کړئ.
داسې هم مه انګیرئ چې تاسې دومره هنرمند یاستئ چې په یو پروګرام کې ددومره ستر کار تر وودو ووتلا ی شئ.
کیدای شي تاسې په څو بیلابیلو پروګرامونو کې د کارپوه په توګه نظر ورکړای شئ ، نقد وکړئ مګر نشئ کولای په ټولو پروګرامونو کې یوډول ویندویې وکړائ شئ.
او بالاخره دا چې خپل ځای او خپل غږ وساتئ داسې مه کوی چې کله اوریدونکی یا لیدونکی وو ایي: فلانی ښه ویاند دی خو کاشکي چې ځان یې نه وای هرکاره کړی.
چې دلته هماغه ټکو ته دقت پکار دی چې باید ښځینه او نارینه متنونه بیل او په خپل ځای ولوستل شي ، ماشومانه متنونه په خپل ځای ، خپله لهجه ، لحن ، طرز او خپله چټکئ سره ولوستل شي او ټولیز هم په خپل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه لیږد :

که څه هم پدې اړه پخوا بحث وشو چې تاسې باید په هغه کچه چې اړینه ده دلیکوال مطلب تراوریدونکي یا لوستونکي پورې ورسوئ ، خو دلته یوځو ټکي زیاتول غواړم.
په هرپروګرام یاهرهغه څه کې چې تاسې یې داوریدونکي یا لوستونکي په وړاندې ږدئ څو کسانو کار کړئ او زیار یې ایستلی دی ، څېړونکي ، لیکوال ، ایډیټر پروډیسر ، کمره مین او یاهم تخنیکرانو او نورو کسانو خو اوریدونکی یا لیدونکی یواځې تاسې پیژني هغه خبر ندی چې ددغه پروګرام ، طنز ، خبر ... دمتن لپاره چاڅیړنه کړې ده چا لیکلی دی چا ایډیټ کړی دی ؟ هغه یواځې پوهیږي چې داپروګرام فلاني وړاندې کړ فلانئ راډیو فلاني ټلویزیون وړاندې کړ ، خو تاسې باید په متن دومره تسلط ولرئ او دومره ښه پروګرام وړاندې کړئ چې اوریدونکی فکر وکړي چې تاسې خپله دمتن څیړونکی هم یاست لیکونکی او نور ټول تاسې خپله یاست.
کله چې څوک یوښکلی ګل ګوري نو وايي چې به به عجب ښه ګل دی ؟ نه وايي چې عجبه ښه خاوره ده ؟ عجب ښه باغوان دی ؟ عجب ښه لمر دی ؟ عجبې ښې اوبه دي ؟ او ... تاسې هم هڅه وکړئ چې اوریدونکی یا کتونکی ووايي چې عجب ښه پروګرام دی او تاسې باید وځلیږئ.
بې شکه تاسې یاست چې د څیړونکي ، لیکوال ، ایډیټر او نورو ابرو ساتئ او داټول په ډیر تمرین او مطالعه سره شوني دي ، تاسې چې کله کوم پروګرام وړاندې کوئ وړاندې باید دهغه له لیکوال او پروډیوسر سره خبرې وکړئ دپروګرام په اړه کافي معلومات ترلاسه کړئ
.
تاسې چې کله یو خبر لولئ یا کومه سیاسی پیښه یاکوم بل پروګرام وړاندې کوئ اوریدونکی باید فکر وکړي چې ګواکې خپله تاسې تللي یاست هغه پېښه مو په خپلو سترګو لیدلې ده (تاسې باید خبر ورکړئ ، نه دا چې یواځې خبر ولولئ) .
کله چې یو خبر لولئ باید داسې یې ولولئ لکه چې تاسې په خپلو سترګو پېښه له نږدې لیدلې ده ، څیرلې موده او غور مو پرې کړئ بیا یې له اوریدونکو سره شریکوئ ، که کومه سیاسي پیښه یا تبصره لولئ باید داسې یې ولولئ لکه یو ښه کارپوه چې خبرې کوي.
همدارنګه خندني او ټراټیجیډي متنونه ، تاسې که له طنز سره پوره بلد نه وئ ، یایې په اړه معلومات ونه لرئ یامو چیرته نه وي لوستي ښایي تاسې په هغې کې ناکام شئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

که تاسې له طنز سره نه وئ آشنا ، دهغه له نازکو ټکو سره له خندنیو کلمو سره او پدې برخه کې مو تمرنین نه وي درلودلئ نو وبه نشئ کولای څرنګه چې بایده ده هغه ډول به تراوریدونکي پورې مطلب ورسوئ .

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورمه برخه :

ويندويي په تلويزيون کې:

تاسې به فکر کوئ چې په تلويزيون کې ويندويي ستونزمنه ده ، خو نه داسې نه ده په تيره بيا اوس چې امکانات زيات شوي دي ، که څه هم چې د تصوير دثبت ، د حرکاتو د کنټرول ، دخيرې دحالت او د کمرو د ځای په ځای کيدلو او نورو لاملونو له کبله په تلويزيون کې د پروګرام ترسره کول يو څه ګران دي خو داهم بايد له ياده ونه باسو چې د تلويزيون کتونکی سربيره پردې چې غوږونه يې کار کوي سترګې يې هم کار کوي ، په همدې خاطر ستاسو د غږ تغير ، دکاغذ کړپ کړوپ او حتی ستاسې د ټوخي غږ کېدای شي دهغه پام جلب نکړي په داسې حال کې چې د راډيو د اوريدونکي ټول پام په غوږ کې تاسې ته متوجه وي.
په تلويزني پروګرامونو کې د نور او تصويري لوبو ياهم د کامپيوتري ځلاوو ، دعکس او سلايډ او ليکنو د ښودلو له کبله ياهم د باران داوريدلو اود دود د پيداکولو په څير له نورو تدابيرو څخه په استفادې سره کېدای شي چې د ليدونکي پام ستاسو له غږ څخه بل خوا واوړي. خو په راډيو کې هرڅه په غږ پورې تړلي دي.
دا چې د تلويزيون ليدونکی تاسې نه ويني نو ډير وخت ستاسې د کلمو په صحيح تکرار يا هم د کاغذ او چوکۍ په غږونو هغه دچاخبره سترګې پټوي او کله خوهم له سره د وياند د غږ بدوالي ته هم نه متوجه کيږي.
چې په خواشينۍ سره به وو ايو زموږ په تلويزيونونو کې هم يو اځې همدې ټکي ته پام شوی او د تلويزيون ويناند نو جوړ شوی دی يو هنرمند او د هندي فلمونو هلک.
کله چې د تلويزيون لپاره کوم وياند استخدا ميږي نو بايد سربيره پردې چې غږ ته يې پوره پوره پاملرنه اړينه ده بلکې د څيرې حالت ، د غړو حرکاتو او دسترګو د ليدلو قسم ته يې هم بايد ډيره پاملرنه وشي.
د راډيو د وياند د پروجکټورونو له روښانيئ سره سروکار نشته او تل اړهم ندی چې سر له ليکنې پورته کړي او کمرې ته وګوري او ياهم ځينې جملې له يادو ذده کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدارنګه د راډيو ويياند يوه دا آسانتيا هم لري چې د جامو خرابوالی يې د کار خنډ نه کيږي او زړه به يې له جامو سره نه وي کنباله چې له ځان سره وو ايي اخ جامې مې غير منظمې نه وي وينېتان مې جوړ وي او د کمرې په انتخاب کې سهوه نسم يا هم د ځينو خبرونه ليږونه او يانورې جملې اشتباه ياد ته ونه سپارم.
ځکه نو ويلی شو چې د راډيوويياند يوازې غږ او بس ، هغه اړ دی يوازې خپل غږ وروزي او د خپل غږ د ښه والي لپاره هڅه وکړي ، او خپل ټول ذده په خپل غږ کې وکاروي ځکه چې د اوريدونکي له ځير غوږونو څخه د تيښتې هيڅ بله لاره نلري.
د راډيو د ويياند يو ځنډ اوريدونکی دومره غوسه کوي چې راډيو بندوي ، يو وړوکی ټوخی يې په اوريدونکي داسې بده اغيزه کوي لکه يو بم د کاغذ غږيې لکه اره د اوريدونکي په اعصابو کې ګرځي.
خو په ټلويزيون کې ډيرڅه توپير لري چې د هغه لپاره په لاندې بحثونو کې د روښانولو هڅه کوو:

لمړی: د پروګرامونو ډلبندي

دلته هم هماغه د متن بحث ډير مطرح دی ، څرنګه چې متنونه په ښځينه ، نارينه ، ماشومانه او ټوليز ويشلای شو همدغه ډول پروګرامونه هم ويشلی شو.
مثلاً که تاسې له تلويزيون څخه يا هم له راډيو څخه د پهلوانۍ دلوبو يو رپوټ اورئ او يوه نازکه جينۍ يې وړاندې کوي ، کله چې صحنه هيجاني کيږي او پهلوان خپل ټول زور کوي هغه جينۍ به څرنګه وکولای شي په خپل نازک غږ داسې درنې خبرې وکړي که يې کوي هم ستاسې به پرې خندا رانه شي؟
يا هم ناڅاپه د ټلويزيون په پرده يو بريتو سړی ښکاره شي او وو ايي چې غواړي ښځو ته اوبدل ورذده کړي ، او يوه ښه لويه او سپنيزه ميله يې هم په لاس کې وي پرې وبه نه خاندئ ؟
يا هم د خبرونو په مهال يو اووه اته کلن ماشوم راشي د لويانو په پروګرام کې د کمرې مخ ته کيني او سياسی او اقتصادي خبرونه ولولي که څه هم دويندويې ټول اصلونه مراعات کړي ، په ښه لهجه ، مناسب لحن او د جملو مکثونه او هرڅه په ښه توګه مراعات کړي خو بيا هم تاسې به يې په خبرونو باور وکړئ که څه هم ټول دقيق وي ؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو نه تاسې د پهلوانئ له لوبو څخه د راپور لپاره مناسبې خيرې او مناسب غږ ته اړتيا لرئ ، د پخلي او اوبدلو د پروګرام لپاره هم مناسبو خيرو او غږونو ته اړتيا لرئ ، د خبرونو او نورو پروګرامونو لپاره هم همداسې.
کله چې ليدونکی له تاسې څخه راپور اوري بايد ستاسې د متن ليکوال يې له ياده ووځي اوريدونکی او ليدونکی بايد تصور وکړي چې هغه څه چې تاسې يې وايې ستاسې دخپلې خيړنې او فکر حاصل دی.
پس پام مو وي چې هرڅه هم مسولينو او پروډيوسرانو ته مه سپارئ ، او دې ټکو ته بايد پروډيوسران هم په جدي توګه پام وکړي.

دوهم : دخيرې تناسب

تاسې بايد هڅه وکړئ د يو پښتون او يو افغان په توګه هغو کسانو ته چې ستاسې پروګرام ګوري او اوري وښايا ست چې تاسې له پښتنو سيمو او افغانستانه خبرې کوئ او افغانان ياست ، پام مو وي هغه کسان چې ستاسې پروګرام ګوري هغه ټول له امريکا څخه ندي راغلي او نه يې هم له هغو او دهغوی له جامو سره دومره مينه لري لکه تاسې يې چې لرئ.
کله چې ستاسې پروګرام پښتنانه او افغانان ګوري تاسې بايد لکه يو افغان او پښتون وئ ترڅو هغوی مو خپل وبولي او دپردي په سترګه درته ونه ګوري ، دا دهغوی په واک کې دي چې بل ټلويژن ونيسي او خبرونه يې واوري ، ښايي ستاسې له دې پردي توبه يې ښه رانه شي .
او که چيرې تاسې ديو کلتوري يا دوديز پروګرام په اړه خبرې کوئ او جامې مو افغاني او پښتني نه وي هسې مثال به ولري لکه دهغه چانصيحت چې خپله پرې عمل نه کوي او دا جوته شوې ده چې هغه بيا اغيز هم نه لري.
خو په هرحال تاسې بايد خپل موډ په ښه توګه سم کړئ مثلاً : مخ ، سن ، رنګ ، دويښتانو ډول ، مزي توب (چاقي) ډنګروالی او نور ...

دريم:

جامه مو بايد له پروګرام سره سمه وي:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ویلای شو چې هر پروګرام ځانګړې جامې غواړي. یا په بل عبارت هرویاند باید له خپل اړوند پروګرام سره سمې جامې واغوندي.
مثلاً: د خبرونو ویاند رسمي جامه، دکلتوري پروګرام چلوونکی ملي او ځایي جامه، د سپورټ چلوونکی آزاده او سپورټي جامه او نور ... ولري.
که د ډاکټرۍ د پروګرام چلوونکی چې خلکو د ځینو ناروغیو درملونه په ګوته کوي له خپل واسکټ او ګوشۍ سره ښکاره شي نو ښه به نه وي؟.
حتی که شوني وي چې بک ګرونډ صحنې هم مناسبې وي مثلاً که یو ډاکټر په یو روغتون یا درملتون کې خپل پروګرام جوړ کړي او هلته خپلو لیدونکو ته درملونه وښايي او د سپورټ د پروګرام چلوونکی له یو لوبغالي څخه خو مره به ښه وي او لیدونکی به یې ترپخوا زیات پروګرام وګوري او وبه یې مني.

څلورم:

د پروګرام له وخت سره سمې جامې:

ډیرکله ما په خپلو تلویزیونونو کې لیدلي دي چې حتی په اوړي کې یې دژمي جامې اچولې دي په داسې حال کې چې پروګرام هم په اوړي کې ثبت شوی دی او په اوړي کې دادي خپریږي او یاهم په ژمي کې د اوړي جامې اچوي.
پام مو وي چې ستاسې د پروګرام لیدونکي هغه مهال ستاسې پروګرام ګوري چې له تلویزیون څخه خپریږي او پروګرام هغه مهال له تلویزیون څخه خپریږي چې پروډیوسر او مسولین یې وخت مناسب وبولي.
که یو پروګرام په زمري (اسد) میاشت کې ثبت شوی دی او خپریږي د جدي په میاشت کې نو لیدنکی به څه احساس ولري ستاسې هغه جامې چې ګوري او د کور نه بهر واوري اوریخ ګوري، دا همداسې مثال لري لکه د تیرې اونۍ ورځپاڼه هغه څوک نن نه لولي که هرڅومره یې مطالب نه زړېدونکي وي ستاسې د پروګرام منځ پانګه به هم داسې وي چې نه به وي زړه شوې خو بیا هم اوریدونکی یې نه ګوري غواړي تازه تازه خیزونه وګوري.
د غه مسلې ته پام اړین دی چې په لیدونکو اغیز کوي او له تلویزیون څخه د نن ورځې د خیرې او نن ورځې د خبرونو په خپرېدلو کې هم مرسته کوي.

ستاسې د خیرې سمون:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځيني وخت اړينه وي چې ستاسې په څيره کې خندا او موسکا وليدل شي ، خو ځينې وخت بيا موسکا بيخي هغه دچاخبره عيب وي ، مثلاً تاسې د يوملي شخصيت د مړينې خبر لولئ او دټلويزيون ټول کتونکي دومره اغيزمن شوي وي چې سترګې يې نمجنې شوې وي او تاسې دخبر په پای کې موسک شئ ياهم خبر په شوخه لهجه ولولئ نه يوازې به درنه ليدونکی خپه شي بلکه يوډول سپکاوئ ګڼل کيږي.
همداراز که يو دخوښئ او خندا خبر ياپروګرام وي تاسې تندی هغه دچاخبره ګونځې وي ترپايه مو څيره موسکا ونه ليدل شي اوريدونکی داسې احساس کوي لکه هيڅ چې يې نه وي ليدلي سربيره پدې دهغه زړه دهم مات کړ ، دهغه چاز حمتونه چې ددغه پروګرام لپاره يې ايستلي وو هم په اوبو لاهو شول ، ځکه دا پروګرام يوتفريحي پروګرام وو او تاسې يوازې په کتلو او دخپلې څيرې په ډول سره دهغه ټول شور له منځه يووړ.
نو دهرپروګرام لپاره ځانګړې څيره ولرئ ياپه بل عبارت په خوښئ خوښ شئ په غم کې غمجن.

دتوجه جلبول:

تاسې پرته لدې چې دکمرې په مخ کې مطلب يا متن لولئ تاسې دتلويزيون له لارې دډيرو خلکو په کورونو کې هم ياست ، دهغوی په کورونو کې له هغوی سره خبرې کوئ ، داسې مه کوئ چې خلک ستاسې له څيرې څخه ستړي شي ، ياپوډول کينئ او يوازې خوله وخوځوئ چې اوريدونکی آخر په خپل ځای کې تنګ شي زړه يې غواړي چې تاسې لږ وخوځيږئ.
ددې لپاره چې اوريدونکي مو پرينږدي او ترپايه درسره پاتې شي هسې حرکات ولرئ چې هغوی درته ځير شي تاسې يې له ياده ونه وځئ.
خوهسې هم مه کوئ چې هغه مو دمتن منځ پانګه له ياده وباسي او يوازې ستاسې د اداګانو سيل وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځمه برخه:

وروستئ سپارښتني:

کله مو چې پورته سپارښتني ټولې عملي کړې او نور نو چمتو یاست چې کار پیل کړئ نو ددې لپاره چې نور په کار پیل وکړئ دا څو سپارښتنې د وروستي یادښت په توګه په یاد وساتئ.

اول: په متن یا هغه څه چې وایاست باید تسلط ولرئ:

پدې اړه پخوا هم خبرې شوې دي خو دلته یو څه توپیر لري.
که تاسې یواځې دیو مطلب ویاند یاست یعنې اړیاست متن ولولئ، ستاسې ټوله دنده د هغه سم لوستل دي. خو که د کوم پروګرام چلوونکی یاست چې په هغه کې د میلمه د شتون اړتیا وي، نوښه داده چې لږ ترلږه سلام او د پروګرام پیل او د پروګرام معرفي او د پرورګرام خدای پاماني درسره ولیکئ او یادې کړئ.
په متن یا هغه څه چې لولئ او وایاست ستاسې تسلط سل په سل کې اړین دی. په هغه څه سربیره چې وړاندې مو وویل او تاسې هم لږ تمرین وکړ اوس وړاندې تردې چې د میکروفون ترشا کینئ په متن د تسلط لپاره لاندې ټکې هم په نظر کې ونیسئ:

الف: د لوستلو او لیکلي شوو څیزونو ترمنځ د توپیر تشخیص

لیکوال هغه متن چې تاسې ته درکوي ښایي داسې جملې او کلمې یې پکې ځای کړې وي چې یواځې لیکل کیږي او لوستل کیږي نه. مثلاً لیکوال لیکي: کومو مسلو ته چې پورته اشاره وشوه، یا هغه څه چې پورته ولیکل شول..

(c) ketabton.com: The Digital Library

داډول جملې ليکوال د لوستونکي لپاره کاروي نه وياندد اوريدونکي لپاره.
ځيني وخت ليکوال په يو متن کې د يو څيز د توضيح او تشريح لپاره ځينې ضروري يادونې په قوس کې نيسي مثلاً:
افغانانو نننۍ له ويارە ډکه ورځ (دخپلواکۍ ورځ) په داسې شرايطو کې ونمانځله چې دهيواد په ګوټ ګوټ کې ترهه ګرا قدمات دوام لري..
چې دلته ليکوال يو اځې يادونه کوي خو تاسې اړياست چې متن وړاندې لدې چې ستوډيو ته يوسئ بايد پوره پوره مو داڅيزونه سره سم کړي وي.

ب: نښې اېښودنې

دا په ياد ولرئ چې که غواړئ په متن ښه برلاسي وئ او زيات تسلط پرې ولرئ نو په متن کې نښې وليکئ.
مثلاً د نقطو په اېښودلو، ويرګل او سواليې په څير نښې کولای شي چې ستاسې په کار کې هم آساني راولي او هم تاسې وکولای شئ څرنګه چې وړاندې مو پرې غور کړئ په معنی مو يې ځان پوه کړئ هغسې پرې اوريدونکی هم پوه کړای شئ.
کابو ټول باتجربه ويندويان ځان ته ځانګړې نښې ليکي ترڅو د متن د لوستلو په مهال يې په ياد وي چې مثلاً جمله څرنګه پيل کړي او يا يې څرنګه پای ته ورسوي او يا هم چېرته په کومو جملو ټينګار وکړي.
هغه نښې چې په متن کې يې ږدئ سرک ته ورته دي. تاسې که هرڅو په خپلو سالمو سترګو لاره وينئ خو بيا هم نښو نښانو ته اړتيا لرئ. ستاسې يو وړه اشتباه د ټول پروګرام د ثبتيدا خنډ کيږي او څه شيبه به ځنډ کوئ بيا به شروع کوئ چې هله مو د غږ آهنګ هم تغير کوي شايد هم چې لحن يا لهجه مو هم فرق وکړي، چې داکار بيا په تلويزيون کې يو څه زياتې ستونزې زيږولای شي.
حتماً په متن کې نښې ځان ته کيږدئ او پدې برخه کې له ليکوال او پروډيوسر څخه هم مرسته وغواړئ.

ج: نورې خبرتياوې

(c) ketabton.com: The Digital Library

داهم ډیره ښه خبره ده چې په هغه څه په خبریدا سربیره چې په متن کې راغلي دي په نورو برخو کې هم خبر شئ ، دغه کار به له تاسې سره مرسته وکړي چې ترڅو هرڅومره ژر کولای شئ په متن کې مسلط شئ.
ددغه خبرتیاوو ترلاسه کول بیا په هغه پروګرامونو کې ډیر اړین دی چې هلته بشپړ متن نشته او لکه مرکې ډیرې اړینې دي.
پدې برخه کې هغه لیکوال یا هغه څوک چې ورسره مرکه کیږي ښه معلومات درکولای شي.

روغتیا او آرامښت:

کله چې تاکل شوې وي پروګرام ثبت کړئ تاسې باید داسې پلانونه وکړئ چې په ښه روغتیا او آرامښت سره ستوډیو ته لاړ شئ.
په ډاډ سره ویلی شو چې ستاسې ستړیا او غوسه په پروګرام اغیز کوي ، د ستړي ویاند غږ یا د هغه ویاند غږ چې زکام وي خپل اصلي حالت له لاسه ورکړی وي او د اوریدنکي دخوښې وړ غږ نه دی ،مګر دا چې تاسې وغواړئ د یوزکام ویاند رول ولوبوئ !
ځکه نو په تیره هغه ویندویان چې هره ورځ پروګرام لري باید ښه صحت ولري او په بشپړه توګه آرام او هغه دچاخبره عادي وي.
یوه تجربه هم داده چې له ویندویې وړاندې د یو یادوه ګیلاسونو نیمه ګرمو اوبو څښل هم ګټه لري.

دریم: مړښت او وږی توب:

تاسې باید پوه شئ چې په څرنګه معده ښه کار کولی شئ ؟ زه فکر کوم چې په ډیره ډکه معده یا ډیره تشه ګیډه هم نشئ کولای په ښه توګه پروګرام وړاندې کړئ.
خپل ځان وازمویئ په دې اړه هم یوه بله تجربه داده چې وړاندې له دې چې د پروګرام ثبت ته لاړ شئ په اوبو کې لږ دلیمو اوبه وڅښئ ترڅو چې حلق مو وچ نشي.

څلورم: مناسبې جامې:

د مناسبو جامو منظور هغه جامې دي چې تاسې پکې آرامه وئ ، تاسې څرنګه کولای شئ چې له نرمې موسیقئ سره په ډیره آرامئ د رحمان بابا یو غزل ولولئ په داسې حال کې چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په بوټونو کې مو پښې له میخ څخه ځوریږي او تاسې هم ورته نور طاقت نشئ راوړلای او ځان سره کشوئ ؟ !

پنځم: مناسب وخت

ځینې ویندویان باوري دي او دایې تجربه کړې ده چې له ماسپښین وروسته ویندویې د سهار له ویندویۍ څخه ډیره ښه ده یا دا چې هغه مهال غږ ډیر ښه آهنګ لري .
یا په بل عبارت هرڅومره چې د ویندویۍ کار له سهاره لیرې کیږي دومره ښه کار کولائ شو . ځینې هم وایې چې نه هسې نده خو بیاهم تاسې ځانونه وازمویئ .

شپږم: باید پاک او مرتب وو

ښایې تاسې فکر وکړئ چې نو په راډیو کې به دا پاکیزګې څه په درد وخوري ځکه چې هلته مو څوک نهویني یواځې ته یې او تخنیکر نو که پاکې جامې ونه لرو څه پروا لري .
فرض کړئ مازیګر له اداري ووتلاست غواړئ چکر ووهئ که پاک وئ نو له دغه چکر څخه به ډیر خوند وانه خلئ ؟
کله چې ستاسې ماشوم یا میرمن پاکه او ښکلې درسته ناسته وي خوښ به نه وئ ؟
له دې به تیر شو موټر خو به ډیر ځغلوئ ، که په یو ککړ او هغه د چاخبره غورازه موټر کې ناست وئ ډیر به ښه احساس ولرئ که په پاک او ښکلي موټر کې ؟
که نور باور نه کوئ ورشئ له یو مستري او یوبل کارګر نه پوښتنه وکړئ چې کله یې جامې پاکې وي ښه په خوند کار نه کوي ؟
دا خو پریږده چې په تلویزیون کې پاکیزګي شرط ده ، بلکې په راډیو کې هم کله چې یو ویاند پاک وي ، ښه احساس لري په ښه احساس کار کوي او ښه خپله دنده اجرا کولئ شي تاسې به کله هغه رستورانت ته تللي یاست چې ډیر ښه روښانه وي ښه هوا ولري او ښه پاک وي هلته که ډیري پیسې هم ورکړئ او خوراک یې هم څومره ډیر صفتي نه وي خو بیا به هم ښه احساس ولرئ همداسې ویندویې هم ده .
یو وخت کې مې د یو دوست په کور کې یو افغان ټلویزیون کتلو ، دهیواد یو ادیب چې په ښه معتبره رادیو کې هم کار کوي میلمه وو ، دهغه جامې که څه هم پاکې وې خو سمې یې نه وې اچولې او هغه څه چې یې لاندې اغوستي وو په غاړه کې بهر ښکاریدل ، که هرڅو به یې ښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې کولې خو زموږ یې له جامو سترګې نه اوښتلې او موږ ته یې زور راکاوه چې ولې یې جامې داسې وي.

که خپله یې هم فکر شي خپه به وي ، که دراډیو ویاند هم وي جامې یې سمې نه وي یو قسم یې زړه هغه د چاخبره کښاله کیږي.

تاسې تراوسه په کوم ټلویزیون کې داسې ویاند لیدلی دی چې د ډیرو سګرټو دڅکلو یا ... له کبله یې غاښونه ژیړ وي ؟ خو نه به مو وي لیدلی پس تاسې هم نه غواړئ داسې وئ .

او دا له یاده مه باسئ چې تاسې د موډ او سمبل په توګه په ټولنه کې ارزښت لرئ موډ هم تاسې خپروئ او خلک له تاسې نه ذده کوي ، پس مثبت اوسیږئ.

اووم: دکار ځای هوا :

بې له شکه د سټوډیو یا دکار د ځای هوا هم ډیر اغیز لري. ډیرئ ویندویان په سټوډیو ګانو کې په تیره کله چې پرې د سټوډیو د پروجکټورونو وړانګې هم لګیږي خولې کیږي په تیره بیا هم په اوړي کې چې بیا په هغه کچه چې لازمه ده ښه ویندویي نشي کولائ.

همدارنګه ډیر کله ساړه وي ویاند اړ دی چې بخارئ ولري ، هلته که د هغه زنه لړزیږي نو بیا به یې ویندویي څه مزه ولري.

داټکی هم پروډیوسرانو ته دا اهمیت ورې دی او هم خپله ویاند ته.

اتم: آرامه ځای

که په چوکئ او دمیزتر شا ویندویې ته کینئ نو پام مو وي چې په ښه توګه په متن تسلط ولرئ.

زما په یاد دي ډیر داسې وختونه راغلي دي چې د ویندویئ په وخت به مې دچوکئ بدلولو ته اړتیا پیدا شوه ، ځکه په هغه چوکئ به نو شوم کیناستلای.

یابه هم ځینو چوکیو غچ غچ کاوه چې دغې مسلې به ډیر راته کار ګران کړ ، خو په هرحال تاسې باید ډیر پام وکړئ وړاندې تر دې چې ویندیې پیل کړئ باید هرڅه مو سم کړي وي.

نهم: په متن کې موسیقیو کې ته پام

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر کله چې یو پروګرام د اوریدلو لپاره چمتو کیږي نو موسیقۍ ورسره میکس کیږي یا پرې زیاتیږي چې که تاسې وړاندې له هغې موسیقۍ واورئ دا به ډیره ښه خبره وي ځکه چې ښايي تاسې له هماغې موسیقۍ سره سم وکولائ شئ خپل غږ ته ډیر اغیز ورکړئ.
ځینې وخت ویندویان په متن کې هغه موسیقي چې له متن سره خپریږي خپله هم کراره کراره اوري ترڅو خپل غږ ته زیات پام وکړي او هغه ته احساس ورکړي.

لسم: د غږ بیا اوریدل
که هرڅومره تخنیکر په خپل کار کې پیاوړی هم وي بیا هم د غږ په لیول کې ورسره ملګرتیا وکړئ. وړاندې له هغه چې غږ نور د خپراوي لپاره لاړ شي نو یوځل یې بیا خپله هم واورئ.
خو ترټولو دا ښه خبره ده چې وړاندې لدې چې ثبت پیل شي نو یوه ټوټه غږ ثبت کړئ او یوځل یې واورئ.
په تلویزیون کې هم د اصلي ثبت له پیل وړاندې خپل غږ او تصویر وګورئ.

شپږمه برخه:

کله مو چې ثبت پیل کړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې ثبت پيل شو يعنې ستاسې کار وروستي پړاوونه کچ کول نو له هرڅه زيات بايد په ځان مسلط وئ.
د ثبت په مهال بايد تاسې له ټولو طبيعي او هغو امکاناتو چې په لاس کې يې لرئ ښه استفاده وکړئ او له ټولو هغو استفاده وکړئ ترڅو ښه وځليږئ.
وياند که هرڅومره په خپل کار کې استاد وي بيا هم کله چې د پروګرام د پيل علامه ورکول کيږي لږ څه هيجاني کيږي ، خو بيا دغه هيجان ډير ژر ختميږي.
تاسې کله چې د ميکروفون ترشا کينئ بايد ټول بهر شيزونه هير کړئ ، بايد ټول فکر مو خپل متن او خپل پروګرام ته وي.
داسې احساس ولرئ چې بس نور نو په ژوندئ توګه دادي له اوريدونکو سره يم او هغوی هم هغه د چاخبره دزړه په غوږو راته ځير دي.
کله چې تاسې په خپل ځان پوره مسلط وئ نو بيا کولائ شئ ټول هغه حقونه چې په متن يا وينا کې يې بايد ادا کړئ ښه ادا کولائ شئ.
لاندې شيزونه هم درسره ډيره مرسته کوي او اړين دي.

اول: ډاډ

کله چې مو ښه تمرين کړئ وي په خپل متن هم ښه لاسبري ياست بيانو د دې ځای نه پاتې کيږي چې تاسې په ځان ډاډ ونه لرئ.
په ښه ډاډ سره ستوډيو ته ننوزئ دا هم په ياد ولرئ چې ټول ستوډيو او امکانات ددې لپاره چمتو شوي دي ترڅو تاسې پکې خپله ښه اجرا ترسره کړئ.
له اوله ډاډ ولرئ چې څومره کيدلئ شي په هغه توګه مطلب ښه ولولئ ، په ټول ډاډ سره ننوزئ او په پوره ډاډ سره خپل مطلب ثبت کړئ.

دوهم: تمرکز ، او پوره پام

دا وروستي پړاوونه دلته نور څه ندي پاتي يوازې داپاتې دي چې تاسې خپل مطلب په ترټولو ښه توګه ثبت کړئ ، ستاسې وينا ښکلې وي او په ښه توګه د ليکوال منظور تر اوريدونکي پورې ورسوئ پس همد ې ټکي ته مو بايد پام وي.
دلته بايد داسې فکر وکړئ چې هرڅه له ستوډيو بهر پاتې شوي دي يوازې تاسې ياست او هغه مطلب چې ثبتول غواړې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسې ټول څېزونه باید له یاده وباسئ ترڅو ښه وکولائ شئ خپل مطلب ته ځیر شئ او ټول تمرکز مو خپل متن ته وي.
یوه ساده لاره هم پدې اړه داده چې سترګې پټې کړئ او څو ژورې ژورې ساګانې وباسئ.

دریم: مطلب ته اهمیت ورکړئ

هرپروګرام چې جوړېږي دیوې اړتیا لپاره جوړېږي، او هرپروګرام خپل ځانګړي مینه وال لري تاسې چې ستوډیو ته لاړ شئ، پدې ستاسې کار نشته چې دا پروګرام د چالپاره دی؟ د پوهانو، ماشومانو، ادیبانو او نورو تاسې یواځې د متن د لوستلو مسولیت په غاړه لرئ پس پروګرام مو ډیر مهم دی او ډیر اهمیت ورته ورکړئ.
همدا تاسې یاست چې کولای شئ دهغه پروګرام اهمیت زیات کړی نو هلته به بریالی ویاند یاست چې په ښه توګه خپله دنده اجرا کړئ.
دا مو باید په یاد وي چې هر پروګرام ځانګړي مینه وال لري، که سپورتي پروګرام اجرا کوئ که روغتیایي یا هرډول پروګرام تاسې اړیاست په ښه توګه یې اجرا کړئ.

څلورم: له اوریدونکي سره خبرې وکړئ

تجربو ښوولې ده چې د ویندویې په مهال باید هسې خبرې وکړئ لکه له اوریدونکي سره چې مجلس کوئ.
تاسې دهمدې اوریدونکو لپاره مطلب لولئ او یا زیار کالئ نو پدې سربیره چې اوریدونکی باید هغه څه چې تاسې وایاست په یو ځل اوریدلو درک کړي باید خپل اوریدونکی په خپل ذهن کې انځور کړئ چې تاسې دغه اوریدونکي ته خبرې کوئ، هله به وپوهیږئ چې په څومره ښه توګه هماغه اوریدونکي ته چې ستاسې په ذهن کې ناست دی او راډیو ته په کلکه غوږ نیولی دی ښه پوه کړئ.
زموږ په راډیو ګانو او ټلویزیونونو کې ویندویان هسې خپل مطلب لولي ته به وایې چې د کومې محکمې امر لولي.
په ټلویزیون کې هم داسې سر ښکته اچوي او خپل کاغذ ته ځیر وي، هیڅ دافکر هم ورسره نه وي چې اوس به اوریدونکي زما پروګرام اوري.
ځینې خو هم یواځې د مسولینو له ویرې یواځې د کلمو سمې بڼې لولي نور په دې کیسه کې هم ندي چې اوریدونکی به اوس څه احساس لري.؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په تیره خو په ټلویژنی مرکو کې ، ویاند هغه کاغذ ته ځیر وي چې بل چا ورته لیکلی دی او کله کله خو هم تکراراً د ښاغلی فلانی او ... کلمې چې په کاغذ لیکل شوې د پوښتنو ترپایه لولي.
خو یوځل بیا ټینګار کوو چې تاسې باید په خپل ذهن کې یو اوریدونکی انځور کړئ هغه ته خبرې وکړئ ، دلته به درته پته ولګي چې تمرین څومره اړین دی.

پنځم: له مخاطب سره صمیمي اوسئ

ستاسې پروګرام که د هرچا لپاره دی ، د ماشومانو لپآره ، د لویانو لپآره یاهم د پوهانو لپاره باید اوریدونکی مو په ذهن کې ناست وي او تاسې ورسره په پوره پوره صمیمیت خبرې وکړئ.
وایي د راډیو یو وتلي ویاند به ورسره خپل یو ملګری ستوډیو ته بیولو ترڅو هر وخت چې د هغه له څیرې څخه د صمیمیت او موسکا لیرې کیږي هغه یې پرې غوږونه راکاږي او بیرته یې خپل صمیمیت او موسکا یاد ته ورشي.
همداسې په ټلویژن کې تاسې باید په پوره صمیمیت له اوریدونکي یا لیدونکي سره خبرې وکړئ.
باید اوریدونکی یا لیدونکی داسې وانګیري چې تاسې سربیره پر دې چې یو ښه وتلی څوک یاست بلکه په پوره زړه سوي او صمیمیت سره ورسره خبرې کوئ.
تاسې خو څه له اوریدونکي سره خپه نه یاست چې ورته په ترینګلي لهجه خبرې وکړئ ، یاهم هغه وویروئ.
اوداهم له یاده مه باسئ چې کله تاسې د مایکروفون یا کمرې مخ ته کیناستلاست نو باید په اوریدونکي یا لیدونکي خپل ویاړ هغه د چاخبره وپلورئ.
ډیرکله اوریدونکي یا لیدونکي وایي: یاره فلانئ ویاند څومره ځان ته په غوره کې دی .

شپږم: د شاوخوا حرکاتو ته نه پاملرنه

دویندویې په مهال ښایي په هغه متن ، ښانو او سپارښتنو سربیره نور حرکتونه او پیښې هم ستاسې نظر جلب کړي ، چې دا چاره د راډیو په نسبت په تلویزیون کې ډیره شوني ده .
ځکه چې د تلویزیون په ستوډیو کې د ستوډیو له څراغ او تخنیکر پرته نور کسان هم شته ، لکه دصحنې مدیر ، لیکوال ، پروډیوسر یا کتونکی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کمرې چلوونکي هم له خپلو مسولینو څخه په ګوشۍ کې معلومات اخلي چې کمره څرنګه کړي نو دهغوی څراغونه هم کله مړه او بل شي چې دا پیښې باید ستاسې په تمرکز اغیز نه وکړي ، تاسې ددې په څنګ چې د کمرو حرکت څارئ او نورې اشارې هم اخلئ باید اجازه ورنکړئ چې دا څیزونه مو په پام بل خوا کړي.
په راډیو کې هم همدا سې ، تاسې چې کله خبرې کوئ او د ستوډیو له څراغ پرته نورې باریکئ هم شته چې ستاسې پام باید ورته وي ، خو دا څیزونه باید ستاسې په کار کې هیڅ اغیز هم ونه کړي.
یا لنډ به وو ایو چې هیڅ حرکت باید د کار په مهال ستاسې پام بل خوا کړي.
چې دا چارې زیاتره د تخنیک له کوټې څخه چې د دوه ښیښو په وسیله له ستوډیو څخه هم بیل دی ترسره کیږي ، زیاتره وخت هلته له تخنیکرانو سره خلک ناستي ولاړې کوي چې ښایي تاسې ته لاس هم وخوځوي ، او که درسره شوخي لري نو هلته خو نو بیا څه کو ي .
او لکه له ستوډیو بهر که پروګرام وړاندې کوئ یا د کوم پروګرام ویندویي کوئ نو هلته بیا دا حرکتونه زیات لیدل کیږي ، چې که تاسې په ځان بشپړ باور ولرئ نو دا څیزونه بیا ستاسې په کار اغیز نه شي کولای.
خو تاسې باید یو اځې په هغه څه چې درکړل شوي دي لکه متن ، د څراغ بلیدل او مړه کیدل او یا نور د پروګرام د پیل او پای نښانې په نظر کې ولرئ نه بل څیز.

اووم: حرکتونه

تاسې کې د تلویزیون د کمرې په وړاندې متن لولئ ددې ترڅنګ چې د یو مړي غوندې باید متن ونه لولئ بلکه دا هم نشئ کولائ چې د خپل حالت ته بدلون هم ورکړئ.
خو زما وړاندیز دا دی چې په راډیو کې هم باید له پیله تر پایه خپله یوډول بڼه وساتئ ځکه دا چاره ستاسې په غږ کې سل په سل کې اغیز کوي.
کله چې تاسې غوسه وئ نو ټول اوریدونکي په آسانۍ سره کولای شي ستاسې په غږ کې په غوسه پوه شي.
اویا کله چې تاسې طنز لولئ کولای شئ لاسونه وخوځوئ او یا هم ولې پورته واچوئ چې دلته تاسې لکه یو هنرمند هسې کار ته اړتیا لرئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوبل خيز چې دلته يې يادول مهم دي هغه دادي چې تاسې بايد د لانګ شاټ ، يا ميډيم شاټ تصويرونو په مهال چې کله مو پېښې هم ښکاري بايد ډېرپام مو وي چې له پېښو سره زيات احتياط وکړئ چې درنه پرانستې پاتې نشي.

اوومه برخه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

راپور او مرکه

که څه هم مرکه پخپله یوډول راپور او راپور هم غالبا له مرکې سره مل وي ، خو له دې دواړو څخه هر یو په راډیو او ټلویزیون کې ځانګړی ځای او مفهوم لري چې موږ هم همدغه اصل ته په پام سره مخ په وړاندې ګامونه اچتوو .
که څینې ملګري وایي چې آسانه کار په راډیو او ټلویزیون کې مرکه ده خو په لږ پام سره به دې پایلې ته ورسیږی چې هغه هیلو او تمو ته په پام سره چې له یوې مرکې څخه کیږي نو بیا به هم څیر شي چې دډله ایزو رسنیو یو ترټولو مهم کار هم مرکه ده .
یوه دقیقه مرکه کولای شي حیرانوونکې پایلې په لاس درکړي او واقعي پوښتونکی یا مرکه کوونکی باید د ډیر معلومات ولري .
په پرمختللو هیوادونو کې د هرې برخې لپاره ځانګړي خبریالان روزي لکه : جنګي خبریالان ، هنري ، اقتصادي ، سپورتي او نور څکه نو هرخبریال هرکاره نه جوړیږي او پخپله څانګه کې کافي معلومات ترلاسه کوي .
څینې هغه استادان وایي چې د تحقیق یوه ترټولو ښه لاره مرکه ده . مرکه داطلاعاتو د ترلاسه کولو لپاره ډیره ښه او ساده لاره ده .
څینې داسې کارپوهان شته چې څینې مطالب نشي کولای ولیکي خو په آسانۍ سره کولای شي په مرکې کې یې ووایي او همدارنګه دلیکلو په وخت پام هم زیات کوي .
څکه نو څوک چې د راډیوټلویزیون یا هم نورو مطبوعاتي دفترونو لخوا دمرکې لپاره استول کیږی دهغوی دنده د متن له لوستونکي څخه سخته ده .
مرکه کوونکی اړ دی چې هسې اخلاقي او علمي وړتیاوې ولري چې هغه چا سره چې مرکه کوي داسې صمیمي او د اعماد رابطه ټینګه کړي چې هغه شوق ، هیجان او د مسولیت احساس وپاروي .
مرکه په حقیقت کې یو شفاهي او دقیق پوښتنلیک دی چې هیڅ د شک ټکی نه پریږدي او د اطلاعاتو د ترلاسه کولو لپاره ډیره کاریدونکې لاره ده .
مرکه په دوه بڼو ترسره کیږي :

اول : له وړاندې ټاکل شوې وي

دا ډول مرکه معمولاً د موضوع په همغږۍ او له پخوانۍ ژمنې سره سم ترسره کیږي .

دوهم : ناڅاپي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناڅاپي مرکې چې کله ورته ګزارش هم ویلی شي څوک چې ځواب ورکوي د حاضرینو له منځ څخه غوره کیږي له مکاني نظره هم دا ډول مرکه په دوه برخو ویشلی شو .

الف: په دننه ځایونو کې (پلاتو)

ب: په بهر ځایونو کې (لوکیشن)

هره مرکه یا ګزارش که د وخت او هغه لګښت له مخې چې پرې راځي ګټوره نه وي نو بې ګټې ده.

د هرپروګرام د پوښتونکي ژبه د زرګونو بلکې د میلیونونو خلکو ژبه ده. ځکه نو کومې پوښتنې چې مطرح کیږي باید پـه ډاګـه او روښـانـه وي او هڅـه وکـړي چې مناسب ځـواب ترلاسه کړي.

ښکاره خبره ده چې هره مرکه باید یوڅه اوریدونکي ته وروښیي او یا لږ ترلږه د مطرح شوي پوښتنې ځواب ترلاسه کړي. مرکه کوونکی که له چاروا کي سره خبرې کوي نو ښه خبره ده چې د ډیرو په خیرراغلې او تشریف مو راوړ په ځای ډیر ځیر واوسي چې د مرکې حق ادا کړي.

ډیر داسې مرکه کوونکي شته کله چې له چاروا کي سره مرکه کوي ، نوخپله ورته کیني هغه یې خوشې کړی وي چې څه وایي هغه وایي ، خپله ځان تـه لا د پوښتنې جرات هم نه ورکوي چې د اوریدونکي پداسې وخت کې له مرکې ښه نه راځي.

یاهم د وړوکوالي احساس کوي ، خبرې په مهرباني وکړئ ، که ممکنه وي او ... کلمو پیلوي چې هم ځان وړوکی کوي خو پـه حقیقت کې ورسره میلیونونه کسان چې د هغه پروګرام اوري یا ګوري هم وړوکي کوي.

خو له عامو خلکو سره پـه کوڅه او بـازار کې هسې پوښتنې کوي تـه بـه وایې چې خپله د ریاست جمهوري له مانۍ څخه راوتلی دی او یوډول احسان په مرکه ورکوونکي اچوي.

کله چې له کوم مجرم سره هم مخ کیږي هسې چلند کوي ته به وایي چې خپله یې پـه معصوم او پاک دی هیڅکله هم ترې خطانه کیږي ، یاهم قاضي دی.

دلته څو ټکي یادول غواړو

اول: دهرډول خبرو اترو لپآره باید ستاسې کلتـور ، خبراوی او جامـه مناسبه وي یا پـه بـل عبارت ستاسي شخصیب باید د مرکه ورکوونکي له شخصیت سره په بشپړه توګه برابر وي ترڅو ښه وکولای شئ هغه مو په آسانۍ سره ومني او ستاسې شتون سپکاوئ ونه ګڼي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو شل کلن ځوان چې رنګارنګ کمیس او ډولي پتلون یې اچولي دي نشي کولای په هغه توګه چې لازمه ده له دیني شخصیتونو او علماوو سره اړیکې ټینګې کړي ، او هغه د چاخبره هر اړخیزه مرکه واخلي.

دوهم: د هغه ځای چې پکې مرکه کوئ دود او آداب مراعات کړئ ، او د مرکه ورکوونکي ګروهنو ته احترام او پام وکړئ.
که کوم مسجد یا کور ته ولاړ است چې خلک هلته بوټونه دننه نه وړي تاسې هم خپل بوټونه بهر ته یوسئ.

هغه ټکي چې باید پرې وپوهیږئ
اول: مرکه کوونکی باید پوه شي چې دد غه مرکې موخه څه ده
دوهم: د مرکې پیل باید داسې وي چې هم د اوریدونکي پام جلب کړي او هم یې موضوع ګوتو ته ورشي.
مثلاً: پدې ورځو کې داسې ویل کیږي چې ... البته دا موضوع ...

- څه موده وړاندې چاروا کو وویل چې .... خو هغه څه چې نن ورځ پښیږي د چاروا کو د څرګندونو خلاف دي...

دریم: پوښتنې باید لنډې دقیقې او روښانه وي. هره پوښتنه باید په ترټولو لنډې جملې کې بیان شي او په عین حال کې باید بشپړ بیان ولري او روښانه وي.
روښانه پوښتنه کولای شي روښانه ځواب ترلاسه کړي. ځکه نو ښه خبره ده چې ټولې هغه برخې چې پوښتنه پکې شته ده باید جلا شي ، البته کله کله داسې هم پښیږي چې مرکه ورکوونکی د څو پوښتنو ځوابونه په یوځل وړاندې کوی.
که تاسې د هرې ساده پوښتنې لپآره اړ شئ چې سمه جمله پیدا نه کړئ او یا هم بشپړوونکې نه وي نو هم به مرکه ورکوونکی داسې وانګیري چې تاسې نه مطالعه لرئ او نه هم پدې اړه درسره پوره معلومات شته.
څلورم:
پوښتنې باید له اوله یعنې له مهم ټکي ترپایه په منظمه توګه مطرح شي یو به هغه وي چې تاسې به اړیاست چې یوه فوري پوښتنه وکړئ یعنې داسې څه وویل شي اوریدونکو ته یې روښانول اړین وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او یاهم یوه پوښتنه ډیر اوږد ځواب وغواړي ، خو بیاهم تاسې باید هڅه وکړئ چې لومړئ مهمې مسلې وپلټئ او په تدریج سره وړو مسلو ته راشئ.

پنځم:

پام مو وي هغه څه چې مرکه کوونکی وایي چې ستاسې د پوښتنې ځواب وي نه داسې چې تاسې له اسمانه خبرې کوئ او مرکه کوونکی مو له ځمکې څخه په بابولالو سروي.

زیاتره وخت مرکه کوونکی هڅه کوي ستاسې له پوښتنې څخه ځان بلې خواته کړي ، په تیره هم چارواکي یاهغه څوک چې پرې نیوکې شوې وي ، تاسې باید اجازه ورنکړئ چې له پوښتنې مو لیرې شي.

شپږم:

د مرکه ورکوونکي ځوابونو ته ځیر وااوسئ ځکه چې ډیرې پوښتنې داسې پیدا کیږي چې له اوریدونکي سره پاتې کیږي ، او ستاسې ورته پام نه وي شوی.

یواځې په هغه پوښتنو چې ستاسې په کاغذ لیکل شوې دي پرې بسنه مه کوئ ، هڅه وکړئ ډیر معلومات تراوریدونکي پورې ورسوئ او هغه موخه چې تاسې یې د مرکه په ترسره کولو کې لرئ تر ډیره ورته ورسیږئ.

اووم:

کله په ډیره ځیرکئ سره کولای شئ ځینې ځوابونه تکرار کړئ مثلاً یو چارواکی په خپله مرکه د دې پوښتنې په ځواب کې وایي:

- ښاغلی... ستاسې رسندویي او تبلیغاتي اړخ کمزوری دی فکر نه کوئ چې د رسنیو له لارې تبلیغات به هم د ښار په پاکولو کې مرسته وکړي ؟
- بلې دې مسلې ته هم باید پام وشي.

تاسې کولای شئ دده ځواب بېرته تکرار کړئ.

- بلې دې مسلې ته هم باید پام وشي ! نو لدې داسې څرګندیږي چې پخوا ورته پام ندی شوئ ؟

یاداسې نور...

داهم په یاد ولرئ چې د مرکې له موخو څخه یوه داهم ده چې هغه ټکي چې تراوسه ورته پام ندی شوی د هغه یادول او هغې ته پام جلبول دي.

مرکه یواځې د طلوع تلویزیون په څیر د نیوکو د ټولګې معنی نه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم: خپل معلومات هم د پوښتنې په چوکاټ کې وا چوئ ترڅو له مرکه کوونکي سره د لازیاتو معلوماتو په برسیره کولو کې مرسته وکړئ.
یو به هغه وي چې مرکه کوونکی په هغه اړه معلومات و نه لري نو بیا کولای شی په اړه یې تاسې خپله معلومات وړاندې کړئ او ووایئ چې د هغه معلوماتو له مخې چې د دغه پروګرام څېړونکو په لاس راوړي دي.
نهم:
بلې خو اته لاړ نشئ، که څه هم ډیر احتمال د مرکه ورکوونکي دی چې بلې خو اته لاړشي خو تاسې باید ډیر ځیر وئ چې هغه هم په بشپړه توګه کابو کړئ څه وار خوددې شو چې تاسې خپله هم په بله ولاړ شئ.
لسم:
دا له یاده مه باسئ چې ستاسې پروګرام د ټولنې بیلابیلې پرګنې ګوري او اوري. ځکه هم نو ډېر روښانه او د پوهاوي وړ ځواب ته اړتیا لرئ.
مثلاً که د کورجوړونې په اړه خبرې کوئ یا هم د اقتصادي مسایلو په اړه خبرې کوئ مرکه کوونکی فیصدیو ته مخه کړي، او یو اځې وایي چې سږ کال د تیر کال په نسبت دومره فیصده زیاتوالی لرو دومره فیصده کموالی لرو چې د څلورو کلونو وړاندې په نسبت دومره زیاتوالی یا کموالی کیږي نو اوریدونکی او لیدونکی به ورته یو اځې موسک شي نور به پدې پوه نشي چې نو دقیقاً څومره لاسته راوړنه لرو، چې د لته تاسې د مسولیت په نه درک یا په کمزورئ تورن کیږئ که څه هم تاسې به پرې ښه و پوهیږئ.
د لته باید تاسې بیا پوښتنه وکړئ چې مرکه کوونکی درته بشپړ او روښانه ځواب وړاندې کړي چې دومره کورونه مو جوړ کړي دي یا دومره لکه، میلیونه یا میلیارډه افغانۍ عاید لرو چې د تیرکال عاید مو دومره میلیونه یا ملیارډه افغانۍ وو.
او بیا وروسته دا پوښتنې هم مطرح کړئ چې دا کورونه چیرته جوړیږي؟ چاته به ورکول کیږي؟....
دا هغه پوښتنې دي چې ستاسې اوریدونکی یا لیدونکی غواړي پرې وپوهیږي، پدې صورت کې به مرکه کوونکی هم دقیق شي او هغه د چاخبره لافو ته به نه مخه کوي او په خپل قول به هم بیا ولاړ پاتې کیږي.
یوولسم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مرکه وړکوونکي نوم او دنده په بشپړه توګه یاد کړئ. مثلاً ... ښاغلی ډاکټر ... د ... مشر یا هم. ښاغلی جنرال ... د .... قوماندان ....

کله چې تاسې دهغه نوم اخلئ هغه ویاړ کوي او یوڅه احساس هغه دچاخبره پکې زیاتیږي او بې شکه ستاسې په پوښتنو هم اغیز کوي.

که مرکه اوږده وي نو دا نوم یو یا دوه ځله تکرار کړئ ترڅو هغه کسان چې په نیمایي کې له مرکې اوریدلو یا لیدلو سره یوځای کیږي هم پدې پوه شي چې څوک دی او څه کاره دی.

دولسم:

ستاسې په لږ بې پروايئ سره د مرکه ورکوونکي زیاتي خبرې له اصلي ځواب څخه څو چنده زیاتیږي.

موږ ډیر دا عادت لرو کله چې د خبرو لپآره فرصت پیدا کوو ډیر په جزیاتو خبرې کوو او د تملق کلمې ډیرې کاروو یاهم ځان ستایو او کله هم له دغه فرصت څخه د راتلونکو مرکو داحتمال لپاره کاروو.

ډیره پېښیږي چې د مرکه ورکوونکي ټول ځواب یوا ځې یوه لنډه جمله وي خو هغه په سلام او د شعر او حدیث په ویلو او د پروګرام له کارکوونکو څخه په ډیرو مننو سره ډیر وخت تیر کړی وي.

کله هم دغه زیاتي ویناوې ایډیټ کیږي خو هرکله هم نه وي.

دیارلسم:

تاسې هم له ډیرو مننو او ژورو ښه راغلیو څخه ډډه وکړئ او اصل مطلب بیان کړئ ، ځکه چې له بل هرچا تاسې خپله ښه پوهیږئ چې د راډیو ټلویژن وخت له هرڅه مهم دی.

څوارلسم: که کوم ځواب ستاسې په خوښه نه وي نو په ډاګه مه وایاست چې زه نشم کولای ستاسې دا ځواب ومنم ځکه ... دا چاره له مرکه ورکوونکي سره ستاسې د ټکر په معنی ده او ښایي بیا ونشی کولای چې په زړه پورې مرکه ترلاسه کړئ.

تاسې خپل مخالفت داسې هم بیانولای شئ.

- ماتراوسه فکر کاو ...
- ستاسې دا دلیل د ډیرو هغو کسانو لپاره چې تراوسه یې زما په څیر فکر کاوه چې .... دپام وړدی ... خو

پام مو وي چې تاسې مرکه کوی نه مباحثه ، تاسې له هغه څخه پوښتنې کوئ او هغه خپل نظر وایي که سم وي که ناسم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دامو باید په پام کې وي چې تاسې یوائې د پوښتنې حق لرئ او دځواب حق له مرکه ورکوونکي سره دی او تاسې اړ نه یاست چې هغه له خپلې عقیدې واوړئ نه ستاسې دنده داده.

پنځلسم:

دهغه پوښتنو له مطرح کولو څخه چې ځواب یې معلوم وي ډډه وکړئ ، مثلاً تاسې له چا پوښتنه کوئ: چې ستاسې په نظر حجاب ښه دی ؟

شپاړسم:

کله چې مرکه ورکوونکی خبرې کوي باید ستاسې پام هغه ته وي .

تاسې له هغه پوښتنه کوي او دا طبیعي ده چې هغه تاسې ته ځواب وایي او هیله لري چې تاسې یې ځواب ته ځیر وئ. ځینې ویندویان په مرکو کې یوائې هماغه لیکل شوي کاغذ ته ګوري او بس دې ته انتظار وي چې څرنګه مرکه ورکوونکی وروستی جمله ووایي نو خپله بله لیکل شوې پوښتنه مبارکه مطرح کاندي.

اولسم:

د ځینو کلمو او جملو په معنی کې ځیر واوسئ. ډیر کله داسې کیږي چې سخت ویوکي کاروي یا داسې اصطلاحات کاروي چې هرڅوک یې معنی نه پوهیږي.

دغه ډول ویوکو او اصطلاحاتو ته مو ډیر پام وي ځکه چې له هرچاسره فرهنګونه نشته چې ستاسې دانګلیسي او عربي مبارکې کلمې وژباړي چې دا به څه معنی لري ؟

چې دا بحث هم هغه بحث ته راجع کیږي چې وړاندې مووویل تاسې باید په یاد ولرئ چې ستاسې پروګرام دټولنې هره طبقه او پرګنه ګوري باید دهغوی په ژبه خبرې وکړئ.

اتلسم:

ډیرکله مرکه کوونکي دهرې پوښتنې په سر کې وایي: وبخښئ که پدې اړه هم معلومات ورکړئ یا مهرباني وکړئ...

کله چې یوڅوک ستاسې بلنه مني او له تاسې سره مرکې ته حاضریږي نور دې ته اړتیا نشته چې تراخره ترې بخښنه وغواړئ او دومره ډیره مهرباني پرې وکړئ چې اوریدونکی یا لیدونکی ستړئ کړئ !.

یا هم له چاروا کو سره په مرکو کې وایو :

محترم وزیر صاحب !... که مهرباني وکړئ...

کیدای شي پدې اړه زموږ اوریدونکو ته معلومات ورکړئ چې....

(c) ketabton.com: The Digital Library

یاهم وایو چې زموږ ځینو اوریدونکو غوښتنه کړې چې تاسې ورته د... په اړه ووایاست.
هرڅوک خپله دنده لري ، که وزیر دی که ولسمشر دهغه دنده ده چې دخپل ملت لپاره خدمت وکړي او په کومو برخو کې چې تاسې ترې پوښتنې کوئ هغه خپله دغه ځوابونو ته حاضر شوی دی اوس نو دادومره بخښنې څه معنی لري ، چې دا چاره ستاسې په جرات او هغه موخې چې غواړئ یې تراوریدونکو پورې ورسوئ ستاسې دناکامئ لامل کیږي.
ډیر کله مې په خپلو راډیوګانو او ټلویزیونونو کې اوریدلي او لیدلي دي چې له ښاروال صیب څخه خلک غوښتنې لري ، او کله چې په مرکو کې هم حاضریږي نو مرکه کوونکي ترې بخښنې غواړي او مهرباني پرې کوي.
داد هغه دنده ده چې د خلکو په غوښتنو عمل وکړي که هغه هم نشي کولای نو خپل دلایل وړاندې کوي په موږ یې څه چې ورته وایو که مهرباني وکړئ او لطف وکړئ...
البته زما منظور داندی چې موږ د نو له خلکو سره په ترخه لهجه مرکه کوو او داسې کلمې کاروو چې نه یوازې په مرکه کوونکي ښې نه لګي بلکې د اوریدونکي غوسه هم وپاروي.
نولسم:
که داسې احساس کوئ چې دا کومه مرکه چې کوئ یاهغه متن چې لولئ ستاسې دکاري او مطالعاتي زمینې سره اړخ نه لګوي مه یې منئ.
وړاندې مو هم وویل چې هڅه وکړئ په هغه موضوع چې بحث پرې کوئ ښه پرې مسلط وئ.
شلم:
اجازه مه ورکوئ چې مرکه ورکوونکی مو موضوع تکرار کړي.
موږ زیاتره عادت کړی دی چې یوه موضوع په ډیرو خبرو کې تکراروو که څه هم یو مجلس او یوه ناسته وي. نو تاسې خپل وخت اودمرکې اهمیت ته په پام سره مرکه کوونکی مه پریږدئ هغه مطلب چې پخوا یې بیان کړ بیاهم ووایي.
یوویشتم:
د مرکه ورکوونکي له احساساتو او د بیان له آلو سره پام کوئ. ډیر داسې کسان شته چې په خپلو خبرو او چالاکیو سره خلک ترخپل اغیز لاندې راولي او څه چې یې زړه غواړي هغې خوا ته یې بیایي .
په یاد مې دي ، زموږ د ولسي جرګې یو وکیل ډیرې په ناز خبرې کولې ، که څه هم دهغې عادت په ناز خبرې کوي ، خو خبرې یې ښې او پخې وې ، واقعاً زما په اند هماغه حقیقت

(c) ketabton.com: The Digital Library

وو . مګر يو بل وکيل په شور او هيجان سره خبرې کولې د خبريالانو راپورونه يې تراغيز لاندې راوستلي او لوموړيتوب يې ګټلی وو .

دوه ويشتم: خپل نظر له ځان سره وساتئ او يو ائې د مرکه کوونکي نظرته اهميت ورکړئ مثلاً:

- ښاغلی... ټول پوهيږي چې... په دې اړه تاسې څه فکر کوئ ؟

نو څه فکر به کوي ، کله چې ته ورته ځواب هم په مخکې وايې نو بيا څه اړتيا ده هغه خوار پرې انرژي ولګوي که بيا ډير جزوي له بلې پوښتنې سره يې وتړئ او په بله توګه يې ځواب ترلاسه کړئ.

يا هم وايو چې: ښاغلی... ستاسې نظر د هغه افغانانو په اړه څه دی چې په بهر هيوادونو کې ميشت دي او خپل هيواد ته د ستنيدلو ډيره مينه هم لري خو امکانات ورته برابر ندي.

هغه خوار به هم وايي چې هو ولا زړه يې غواړي خو امکانات برابر نه دي خو موږ کوښښ کوو .

لدې به هلته ښه وه چې تاسې پرې دا هم ورزياته کړې وای چې تاسې هم کوښښ کوئ خو بيا هم په بشپړه توګه امکانات ندي برابر شوي چې هغوی خپل هيواد ته راستانه شي.

دوه ويشتم: د پوښتنو د برابرولو په مهال هغه پوښتنې چې تاسې پوهيږئ د مرکه کوونکي غوسه پاوري اخرته پريږدئ.

په داسې صورت کې به تاسې خپل مطلب ترلاسه کړئ وي ، ياهم که مرکه تمامه شي تاسې به ناکامه نه وی پاتې شوي ، او له ټولو مهم دا چې ستاسې پروګرام د پای ته رسيدلو په حال کې دی دا چې ستاسې دپروګرام يا مرکې پيل جالب وو او ښه پيل شوی وو نو پای يې هم بايد ښه او اغيزمن پای ته ورسوئ.

خو داد دې معنی نه لري چې تاسې نو په خپلې پوښتنې کې دهغه سپکاوئ وکړئ ياهغه ته بد رد وواياست.

درويشتم:

په پام کې ولرئ چې په هره مرکه کې د ستونزې بيان يو اړخ دی چې بايد په خلاصه توګه يې يادونه وکړئ او د قضيې بل اړخ د ستونزې په هواري کې د اړوند لوري اقدامات يا فعاليتونه دي چې ستونزې خلک ژر حس کوي.

په هغه صورت کې چې تاسې دخلکو ستونزې بيانوئ او چارواکي خپلې ستاسې هنر دادی چې خلک مو هم له هغو ستونزو هم خبر کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور ويشتم:
ستاسې ويوکي او اصطلاحات له پروګرام سره سم وي. او يا هم ستاسې د بيانولو طرز د مرکه کوونکي له سن او کلتور سره مناسب وي.
څلورويشتم: د خپلې مرکې پايله جوته کړئ ، په هغه څه چې بحث شوی دی يا هم په ځينو ځيزونو اعتراف شوی دی يا هم د ځينو ځيزونو وعدې ورکړل شوې.
او که شونې وي خپل د مرکې لوري ته هم اجازه ورکړئ چې د مرکې پايله له خپله نظره په ګوته کړي کنه تاسې بايد حتماً دا کار وکړئ.
بالاخره تاسې بايد داسې مرکه کوونکی ياستئ چې کله له چاسره مرکه کوئ نو هغه ونه وايي چې يوڅه به ووايم بلکه ووايي چې څه ووايم ؟
.

راپور

(c) ketabton.com: The Digital Library

داچې وړاندې مو هم وویل چې هره مرکه یو ډول راپور دی او هر راپور معمولاً له مرکې سره مل وي او بیا دا دواړه له هغه څه سره چې موږ پرې نوم ویندویي ایښی تړلي دي.
همدا راپورونه په دوه ډوله ویشلای شو.

اول:

له مرکې پرته راپور

چې دا ډول راپور دویندویی هرډول شرطونو ته اړتیا لري او هغه څیزونو ته چې وروسته به وویل شي هم اړتیا لري.

دوهم:

راپور له مرکې سره

څوک وایي چې راپور دستوډیو له ویندویی څخه آسانه دی؟ یو ویاند چې د تمرین او مطالعې وخت لري څرنګه تصور کوي چې کارپې له یو راپور څخه ګران دی چې هغه یواځې یو وخت لري چې خپل راپور وړاندې کړي.
آیا د ستوډیو هر ویاند کولای شي په راډیو یا ټلویزیون کې ژوندی پروګرام وړاندې کړي یا هم له واټونو او سختو سیمو څخه معلومات وړاندې کړي؟ خونه.
هغه راپورټر چې په خپل راپور کې له بیلابیلو کسانو سره مرکو ته اړ دی په ټولو هغو څه چې د مرکې په برخه کې مو وویل پابند دی. یوځل بیا یادونه کوو چې د مرکې ټولو قوانینو ته هم اړتیا لري خو خپل ځانګړي مسایل هم لري.
په کلي توګه په راپورکې دوه څیزونه باید مراعات شي.
الف: کلامي اړخ
ب: فني اړخ
الف: کلامي اړخ:
اول:
ترخپله وسه له هرچاسره په خپله ژبه خبرې وکړئ. مثلاً کله چې له یو ماشوم سره دیوې مسلې په اړه خبرې کوئ که ورسره دهغه په ژبه خبرې ونه کړئ خپل مطلب ته په آسانۍ سره نه شئ رسیدلای له کورنۍ میرمنې سره.. او همدا راز د بهرنیو چارو له وزیر سره.
له ماشوم سره په ماشومانه ، له میرمنې سره په خپله کورنۍ ژبه او له وزیر سره هم په هغه لهجه او طرز سره خبرې وکړئ چې لدې وړاندې وویل شول. مناسب لحن ، سن ، کلتور او...
دوهم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهر کس واقعي نظر واورئ ، ډیر کله که موږ په یو ټول کې وو نو که څلور کسان په یوه خوله یوه موضوع تایید کړي موږ یې هم تاییدوو نو تاسې هڅه وکړئ له بیلا بیلو کسانو څخه بیلا بیل نظرونه واورئ ، او ددې په ترځ کې خپل نظر هم په جیب کې کیږدئ.

دریم :

له خلکو څخه کلي پوښتنه مه کوئ یا هم له یوې کلي پوښتنې څخه وروسته جزیي پوښتنې مه مطرح کوئ ځکه چې ښایي هغوی ستاسې د پوښتنې هر جز ته ځواب ونه لري.

او د خبریالانو د میکروفون په وړاندې ډیر خلک سره وارخطا شي نو هله باید ده چې ډیره مو پوښتنه ساده او ځواب یې هم ساده وي.

څلورم :

خلک مه محاکمه کوئ ، تاسې یو خبریال یاست نه قاضي یا ... تاسې باید له خلکو سره داسې خبرې وکړئ چې نه غوسه ورشي او نه هم خجالت شي.

یا په بل عبارت تاسې له خلکو سره خلک شئ.

پنځم :

د خبرواترو لپآره غوره کیدونکو کسانو ته په پام سره داسې پوښتنه مطرح کړئ چې ځواب یې ګټور او رغنده وي.

شپږم:

کوم څه چې په تصویر کې شته پوښتنه یې مه کوئ.

ډیر وخت زموږ په تلویزیونونو کې داسې شوي دي چې یو ځوک ښه ګوري چې هغه دی څه کوي خو بیا هم خبریال ورځي ترې پوښتنه کوي څه کار کوې ؟

یو ځل مې همداسې څه خیز کتلو . له ځان سره مې وویل کاشکي اوس خو دا کس په پورې وخاندي او ورته ووایي چې مګر په خپله سترګې نه لرې چې دا څه کوم اخته یم ؟

اووم:

دهغه چالپاره چې وروستی کس دی او خپل نهایي نظر وړاندې کوي د نورو خلکو نظرونه هم بیان کړئ.

او بیا وروسته ترې اخري پټ څیزونه وپوښتئ.

فني اړخ :

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې لپاره چې ښه تصوير او غږ د خپراوي لپاره وړاندې کړئ ، دغه ټکي بايد په نظر کې ولرئ.

اول:

د تصوير بک ګرونډ ته مو پام وي ، وړاندې لدې هم اشاره وشوه چې د شاوخوا تصوير بايد ليدونکی له اصلي مطلب څخه بلې خوا ته متوجه نکړي.

مثلاً کله چې تاسې د جامو ديوې هټۍ په مخ کې له يو چاسره د سړکونو د وضعيت په اړه خبرې کوئ نو د ليدونکي به ډير په هټۍ کې جامو ته وي ښآيي ستاسې د خبرو مهمې برخې يې له نظر تيرې نشي ، همدارنګه ديوالي تبليغاتو او نورو ځيزونو ته هم بايد تر وسه وسه پام وکړئ.

کله کله هم خلک سره ټوليږي کمرې ته لاس خوځوي ، چې هله به له راپور څخه سم بنډار جوړ شي او ليدونکی به مو له راپور څخه هومره ستړی نشي لکه د خلکو له بيروباره !

دوهم:

نور ستاسې د تصوير په روښانتيا او شفافيت کې مهم رول لوبوي. کله چې تاسې په آزاده فضا کې خبرې کوئ ځير واوسئ چې د ونو د ښاخونو او پاڼو د پاڼو سيورئ يا مو د ميکروفون سيورئ... مو د تصوير روښانتيا داغي نه کړي.

د روښنايئ لورئ په نظر کې ونيسئ او هڅه وکړئ چې مرکه کوونکی مو داسې لوري ته وي چې ښه وکولای شئ ښه تصوير يې ثبت کړئ.

که ځه هم داځيني ځيزونه په کمره مين ياتخنيکر پورې اړونديږي خو داچې خبره له راپور څخه ده دلته مو يې يادول اړين وبلل.

دريم:

د مرکه کوونکي او ځوابوونکي ترمنځ د مايکروفون حرکت د غږ په يوډول والي کې ډير اغيز لري ډير وخت داسې کيږي چې خبريال خپل مايک نه خوځوي او د خپراوي په وخت يې هماغه غږ خپريږي هم چې په سمه توګه اوريدونکی نشي کولای ستاسې غږ واوري او داغږ بيا په ايډيټ کې هم نه شي سميدلای که سميږي وخت ډير غواړي او د خبريال راپور بيا ډير وخت خبره هم نده.

څلورم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځينو کسانو له مرکو څخه ډډه وکړئ ، چې د هغوی يا جامه سمه نه وي يا يې نظافت سم نه وي يا يې هم خبرې ، حرکات او ژبلې ژوول. يو به هغه وي چې ستاسې پروګرام به دهمداسې خلکو لپاره وي.
چې داکار زموږ په تلويزيونونو کې شته چې هغه خلک چې په کورونو کې ناست دي د داسې خلکو په ليدلو سره خپه کيږي ځکه چې دهغوی ځوانان او دکورنۍ غړي هم داسې احساس کوي چې ښايي داجامه به ښه وي.
په کلي توګه ويلی شو چې د ښه کلتور دخپرولو لپاره هڅه وکړ ئ.

هغه څيزونه چې په دې برخه کې مو ياد کړل ښايي دډيرو دوستانو په نظر څرګند او تکراري وي خو بيا هم ددې څيزونو يادول زيان نه لري. دوهم دا چې ټول هغه دوستان چې د لومړي ځل لپاره د راپور په جوړولو پسې ځي پدې څيزونو پوهيږي ؟
خو بياهم ستاسې دبرياليتوب په هيله کولای شئ له لږ دقت وروسته زموږ د پورته يادونو په رښتينوالي هم وپوهيږئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تبلیغاتي ژبه:

نن ورځ راډيو او ټلويزيون ، سوداګريزو اعلانونو ته د يوې مالي سرچينې په توګه اهميت او اړتيا لري ، يا په بل عبارت د پيسو په مقابل کې تبليغ د راډيو او ټلويزيون د پروګرامونو يوه لويه برخه جوړوي.
په تبليغاتي ويندويې کې ، د توکو د معرفي کولو او دهغه د رانيولو لپاره د اوريدونکي يا ليدونکي جلبول ، ترټولو اړينه خبره ده ، دا چې په څه ډول او کوم ځای کې معرفي کيږي په موږ پورې اړه نلري ، موږ غواړو د ويندويې د څرنګوالي په اړه يې خبرې وکړو.
زموږ په ټلويزيونونو لکه طلوع او آريانا کې به تاسې هم ليدلي وي ، ځينې وخت داسې سوداګريز اعلانونه چې د ښځينه وو لپآره د توکو معرفي وي ، نارينه ويناند لوستی وي ، يا هم د ماشومانو لپاره کوم خيز اعلانيږي په داسې لهجه يې ثبت کړی وي چې ماشوم څه غټان يې هم له اخيستلو ويرولي وي.
لطفاً لاندې مثالونو ته ځير شئ:
اول: پنځه سوه نقدي جايزې ، کمپيوټر ، کور ، موټر .... هووووووو څومره عالي يواځې او يواځې عزيزي بانک ....هههههه... بلې ، زه هم فکر کوم .
دوهم: يخ ، خوندور ، خواږه ، هرځای ، ارزانه .... يواځې د ماشومانو لپاره ... هه پوه شوم ... هوووووووم ګل بهار ايس کريم.
دريم: ښه کيفيت ، ښه مخينه ، ښه راتلونکي ، ښه ژوند ، ښه پاکي ، آساني ، نرمي ، خوشبويي ...... ههه فلانی صابون. دهرچالپاره هووم .
څلورم: موږ خپله ايماني او وجداني دنده ګڼو چې ، د وطن د دښمنانو ملاماته کړو او مخ په وړاندې ګام کيږدو . راځئ په دې برخه کې مو ملاتړ وکړئ ، هيڅوک مه پريږدئ چې زموږ د راتلونکي نسل راتلونکې د اور خوراک کړي ، د ښونځيو سوځونکو ته په خپله سزا ورکړئ.
ياداسې نور...
لمړی د يو بانک اعلان دی ، ښايي په دې بانک کې ښځينه هم اکونټونه ولري او نارينه هم په جايزو کې هم ښايي دواړه شريک وي. خو دا چې د نارينه ونده ډيره ده که نارينه ويناند يې ولولي زه فکر کوم ښه به يې ولوستلای شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لمړي سر کې چې څوتکي لوستل کیږي که په ټینګار او ډیرې تلوسې ولوستل شي خوند یې زیاتیږي ، بیا په تصویرونو کې د خپلو خوبونو له پوره کیدو وروسته وایي څومره عالي خو دا لوستل او ویل باید له هغه اول سره ډیر توپیر ولري دا په ډیره تلوسه لوستل کیږي او بیا کله چې د اعلان وروستۍ برخه راځي هلته له ډیرې خوښۍ وروسته خاندي او د یو لیدونکي یا هغه چا په توګه چې د غه څیز اخلي وایي زه هم فکر کوم.

په هر اعلان کې له کمپیوټري تصویرونو ، سازونو ، سندرو او هرڅه ویندویې مهمه ده که د ویندویې کیفیت خراب وي ټول اعلان هیڅ کیږي او دامو باید په یاد وي چې د تلویزیون او راډیو سوداګریز اعلانونه په تفریحي پروګرامونو کې شاملیږي که یې د ویندویې کیفیت خراب وي نه یوازې یې د اعلان خاوند ته ګټه نه رسیږي بلکې د ټلویزیون د خپرونو یعنې د تفریحي پروګرام د بدرنګۍ لامل هم کیږي.

دوهم اعلان بیا د ماشومانو لپآره دی ، دغه اعلان په هغه ډول چې د عزیزي بانک اعلان مو ولوست لوستلای شو ؟ دومره غټ غږ پکې ځایولی شو.

طبیعي ده چې د ماشومانو لپاره د خپرونې ، اعلان او هرڅه ژبه باید عاطفي وي ، نرمه وي له مینې ډکه وي ، ترڅو خپل مخاطب چې هغه ماشوم دی له ځانه سره وساتلای شي.

که نوموړی اعلان د ماشوم په هغه غږ چې خپله ماشوم یې له ځانه سره وایي چې خوندور ، خوږ ، یخ ، که په هغه ډول ثبت شي څومره اغیز به وښندي همدا راز که همدا متن یو لوی سړی په غټ غږ ولولي مزه به یې څرنګه وي خو زه فکر کوم له ماشومانو به له سره ایس کریم هیر کړي.

دریم اعلان د ښځینه وو لپاره دی ځکه چې اعلان شوي توکي زیاتره په ښځینه وو پورې اړه لري ، دا اعلان که نارینه لولي ښایي په هغه توګه چې لازمه وي د اعلان حق ادا نه کړای شي ځینې وخت د ښځینه وو اعلانونه ځوانانو ته په لاس ورکوي ، چې جلبونکی غږ ولري مګر دا چې اعلان د ښځینه وو لپاره وي د ښځینه وو په غږ کې لا ښکلی کیږي او د ښځینه وو احساس او غږ ښه کولای شي چې د ښځینه وو نظر جلب کړي.

په خواشینۍ سره به وو ایو چې زموږ په تلویزیون او راډیوګانو کې د سوداګریزو اعلانونو کیفیت او د ویندویې ژبې ته څومره پاملرنه نه کیږي. چې دا د نوموړو اعلانونو اغیز هم کموي.

له بلې خوا زموږ په تلویزیونونو کې لا تبلیغاتي ژبه یو ډول محدوده ده او داسې ویندویي یې کیږي ته به وایې چې د مړو لپآره اعلانونه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله موضوع هم چې مهمه ده هغه داده چې د اعلان تصوير ، موسيقي او داسې نور مسايل بايد په نظر کې ونيول شي او ليکوال يا هغه څوک چې اعلان برابروي بايد دې خبرې ته ځير وي چې هرڅومره د هغه ليکنه عامه ګړدود ته نږدې وي هومره به يې مينه وال زيات شي.

څلورم اعلان هم د حکومت يا پوځي مسئولينو لخوا اعلان دی چې بايد هرڅومره چې شونې وي په هغه کچه په مناسبه تنده او په عين حال کې په صميمانه لهجه ولوستل شي يا پداسې اعلانونو کې کله کله د بم او توپ ژبه پکار وي چې هرڅومره غږ د توکو د کارندوالي له ډول ، کاروونکو او کيفيت سره نږدې وي هومره به بريالی وي.

په ټول کې ويلی شو چې زموږ په ټلويزيونونو او راډيوګانو کې تردې مهاله سوداګريز اعلانونه لا خپل لومړني ګامونه اخلي خو د ويندويې کيفيت يې که وو ايو له صفر سره برابر دی نو مبالغه به مو نه وي کړي.

دغه پورته څوټکي که د ويندويې له نورو آرونو سره يوځای په نظر کې ونيول شي که دخدای خوښه وه نو د اعلانونو کيفيت به ښه شي.

په ډيره مينه او ستاسې د برياليتوب په هيله.

۱۳۸۶/۲/۹

د تهران د نړيوال راډيو ټلويزيون ميلمستون

تهران ايران

(c) ketabton.com: The Digital Library

دليکوال پيژندګوي:

نوم: عبدالله (الهام) جمالزی
دپلار نوم: الحاج مولوي عبدالسليم جمالزی
دزيږيدو نيټه: ۲۵/۵/۱۳۶۶ ياد ۱۹۸۷ داګست ۱۶
دنده: ژورناليستېاو ويناند
آثار:

1. هندي خالونه (لنډې کيسې)
2. انځورونه (لنډې کيسې)
3. ګناه کبيره (پوليسي کيسې)
4. دويندويۍ فن (همدا اثر)
5. ربښتيا هم خلک خدمت ته اړتيا لري (يونليک)
6. ناچاپ : دوه ناولونه ، دوه د لنډو کيسې ټولګې او د دروغو ، مذهب او تعصب په نوم دايران يونليک .
7. بيلابيلې ژباړې.

ويب پاڼه:
www.taand.com

د اړيکو پتې:
aalhamj@gmail.com
a.alhamj@yahoo.com
elham.jamalzai@hotmail.com

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library